

Pražská vysoká škola psychosociálních studií

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2014

MARKÉTA SMRČKOVÁ

Pražská vysoká škola psychosociálních studií

Spiritualita českých žen, její podoby a vliv na kvalitu života

Markéta Smrčková

Obor: psychologie

Forma studia: prezenční

Vedoucí práce: Mgr. Jaroslav Jirman PhD.

Praha 2014

Prague College of Psychosocial Studies

Forms of Spirituality of Czech women and its influence on quality of life

Markéta Smrčková

Field of Study: Psychology

Form of Study: Full – time study

The Bachelor Thesis Work Supervisor: Mgr. Jaroslav Jirman PhD.

Prague 2014

Anotace

Bakalářská práce na téma "Spiritualita českých žen, její podoby a vliv na kvalitu života", se zabývá pohledem českých žen na spiritualitu, její podoby, prožitky a vliv na kvalitu života ve smyslu životní spokojenosti. Teoretická část se zaměřila na toto téma z pohledu historie, kde popisuje vývoj spirituality od prehistorie po současnost. Zaměřuje se na vývoj pojmu, mapuje minulý i současný stav náboženské scény v České republice a také se soustřeďuje na to, jaké je pojmání spirituality dnes. Dále předkládá stručný vhled do několika psychologických teorií, které se spiritualitou operují jako s jedním z ústředních témat. Praktická část se zabývá popisem realizace výzkumného šetření, jehož cílem bylo zjistit, jakým způsobem české ženy spiritualitu prožívají a jaký vliv má na kvalitu jejich života.

Klíčová slova

Spiritualita, posvátno, religiozita, duchovno, kvalita života, životní spokojenost

Abstract

Bachelor thesis discusses the perspective of Czech women on spirituality and its forms, experiences and impact on quality of life in term of life satisfaction. The theoretical part focuses on the subject from the perspective of history, describes the development of spirituality from prehistory to the present, with focuses on the development of the concept, describes the past and present state of the religious scene in the Czech Republic and also focuses on how is spirituality perceived today. In addition, provides a brief insight into some psychological theories that operate with spirituality as one of the central themes. The practical part describes the implementation of the research, which aims to find out how Czech women experience spirituality, and whether and how it influence their quality of life.

Keywords

Spirituality, sacred, religiosity, quality of life, life satisfaction

Prohlašuji, že jsem tuto práci vypracovala samostatně, s použitím odborné literatury a dalších informačních pramenů, které jsou všechny uvedené v seznamu použitých zdrojů.

V Praze, dne 29. 07. 2014

.....
Podpis autorky

Děkuji panu Mgr. Jaroslavu Jirmanovi PhD. za vedení práce a jeho cenné rady. Děkuji také svým blízkým přátelům, kteří mě v průběhu psaní této práce podporovali a v neposlední řadě mnohokrát děkuji všem svým respondentkám za jejich odvahu se mnou sdílet svůj vnitřní svět.

Obsah

ÚVOD	9
1 VYMEZENÍ POJMŮ	11
1.1 Spiritualita	11
1.2 Religiozita	12
1.3 Kvalita života	13
1.4 Posvátno	14
2 SPIRITUALITA Z POHLEDU HISTORIE.....	15
2.1 Spiritualita našich prapředků	15
2.2 Vývoj pojmu spiritualita.....	16
2.3 Události posledního století, vedoucí ke změnám v českém náboženství	17
3 SOUČASNÉ PODOBY SPIRITUALITY	19
3.1 Stav na současné náboženské scéně	19
3.2 Současné náboženské tendence Čechů	19
3.3 Současná spiritualita a její zdroje	20
4 SPIRITUALITA V PSYCHOLOGII A	22
4.1 Spiritualita v psychologických teoriích	22
4.1.1 W. James (1842 -1910)	22
4.1.2 C. G. Jung (1875 – 1961)	23
4.1.3 V. E. Frankl (1905 – 1997).....	23
4.1.4 A. Maslow (1908 – 1970).....	24
4.1.5 J. W. Fowler (*1940).....	24
4.2 Spiritualita v současné české psychoterapii a psychologii	25
4.2.1 Hagioterapie	25
4.2.2 Pastorační terapie	25
4.2.3 Pražský dotazník spirituality a test spirituální citlivosti	26
5 VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ.....	27
5.1 Úvod do výzkumného šetření	27
5.2 Předmět, cíle a metody výzkumného šetření	28
5.3 Vlastní výzkumné šetření	29
5.3.1 Výběr respondentů	29
5.3.2 Etická stránka výzkumného šetření	30
5.3.3 Průběh výzkumného šetření	30
5.4 Analýza výzkumného šetření	31
5.4.1 Reflexe výzkumníkovy zkušenosti.....	32
5.4.2 Témata rozhovorů a interpretace	33
5.5 Diskuze a shrnutí	48
ZÁVĚR.....	50
POUŽITÉ ZDROJE	51
SEZNAM PŘÍLOH	54

ÚVOD

Spiritualita je fenoménem, v současné době často diskutovaným. A i přesto, že je velmi těžko uchopitelná, je bezpochyby součástí života každého z nás. Spiritualitu vnímám jako duchovní život, který existuje mimo rámec jakéhokoliv náboženství. Vnímám ji jako rozhovor. Rozhovor se sebou, a zároveň s tím, co je nad námi, kolem nás...v nás. Každý člověk, věřím, má potřebu lásky a spiritualita naději na lásku přináší. Domnívám se, že pokud uvěříme, že náš život má smysl, věříme i v to, že někdo tento smysl vnímá, a že si ho cení. Spiritualita zahrnuje prožitek víry. V současné době je na víru nahlíženo jako na něco, co je v souvislosti s Bohem a Bůh je, v západní civilizaci, pojem, který je vnímán v souvislosti s římskokatolickou církví. Je to ale doopravdy tak? Lze předpokládat, že každý z nás věří v dobro, protože pokud by tomu tak nebylo, lidský život by ztratil smysl. Víra v to, že všechno dobře dopadne, že je tu naděje, nás žene dál do života. Bez této víry bychom byli ztraceni. Ale kdo nám tuto víru přináší? Kde se bere? Dalo by se říct – Bůhví. Prostě tu je a opětovně si můžeme položit otázku. Kde se bere? Proto spiritualitu vidím jako naději, jako lásku, jako důvěru a věřím, že jako taková, neodmyslitelně patří k člověku, a že její působení můžeme sledovat v průběhu celé historie lidstva.

Život není jenom o obživě, je také o tom, co nás nutí si obživu obstarávat. Co je to vůle k životu? Co nás žene dál?

Tato práce se zabývá spiritualitou, a zabývá se jí právě proto, že dle mého názoru, je spiritualita pohonem lidského života. Není možné o ní mluvit v rámci jakéhokoliv náboženství a to právě z důvodu, že náboženství nevytváří spiritualitu. Naopak spiritualita vytváří náboženství v potřebě spiritualitu nějak uchopit a vysvětlit. Církev v současné době, zdá se, neodpovídají na spirituální potřeby tak, jak je cítíme a žijeme. Jak jinak bychom, mimo jiné, mohli vysvětlit tak dramatický odklon od západních náboženských institucí a zároveň zvýšený zájem o spirituální prožitky jakéhokoliv původu?

Právě toto téma mě motivovalo k napsání této práce. Člověk, dle mého názoru, spiritualitu bytostně potřebuje, potřebuje ji jako proud, díky kterému se utváří život. A tato práce se věnuje právě tomuto proudu. Snaží se o jeho pochopení, jeho jemným

nuancím. Věnuje se tomu, co člověka, a v praktické části této práce konkrétně ženy, nutí jít dál.

Za dob minulého režimu, i když to teď vypadá neuvěřitelně dávno, nebylo možné spiritualitu otevřeně sdílet. Možná jsme i pozapomněli, nebo nám bylo zakázáno si pamatovat, že tu něco takového je. Že námi plyne proud života, a že bychom se o něj měli zajímat. Proto se v praktické části této práce zaměřuji na otázku, jak spiritualita ovlivňuje české ženy, jak ji vnímají a prožívají.

Práce je rozdělena do dvou částí. První, teoretická část, je rozdělena do čtyř kapitol. První kapitola vymezuje základní pojmy a nabízí přehled různých pojetí těchto pojmů. Druhá kapitola se věnuje spiritualitě z pohledu historie, poodkrývá spiritualitu našich předků, vývoj pojmu spiritualita, a zaměřuje se na události, které změnily vztah Čechů k náboženství. Třetí kapitola mapuje současné podoby spirituality a čtvrtá, poslední teoretická, kapitola, předkládá stručný přehled teorií zabývajících se spiritualitou.

Druhá, praktická část této práce, si na svá bedra nebere osvětlení otázek, které si v úvodu tak naléhavě pokládá, byť by ráda. A to především z toho důvodu, že ani historie je zatím nebyla schopna zcela zodpovědět. Chce však alespoň nahlédnout do života několika běžných, a přesto, nebo snad právě proto, výjimečných žen. Pátá kapitola je tedy věnována samotnému výzkumnému šetření.

1 VYMEZENÍ POJMŮ

1.1 Spiritualita

Pojem spiritualita vychází ze slova „spiritus“, což je odvozenina latinského výrazu „spiritualis“ jež vychází ze slova spirare - dýchat a znamená „duch“ nebo také „dech“ (DE FIORES a GOFFI, 1999, s. 904).

Podle této etymologie by se tedy dalo říct, že se jedná o něco hluboce spjatého s prvním nádechem a stejně jako dech přirozeného a nezbytně potřebného k životu.

Pojem spiritualita je však velmi těžké uchopit a přesně definovat, a to především z toho důvodu, že je tolik pohledů na něj, kolik je osob o něm přemýšlejících.

Slovník spirituality zmiňuje především tři základní pojetí tohoto pojmu. Mluví o duchu v chápání platónském, jež je v přísném protikladu ke hmotě. Projevuje se především modlitbou a oddělováním ducha od těla, které je „umrtvováno“ (DE FIORES a GOFFI, 1999, s. 904).

Dalším z výrazných pojetí, je pojetí filozofické, které nemá nic společného s jakýmkoliv náboženstvím a je spíše chápáno v kontextu propojení a vzájemného doplňování tělesného a duchovního (DE FIORES a GOFFI, 1999, s. 904-905).

Třetí, „ryze křesťanské“, a podle teologie jediné správné, chápání pojmu spiritualita, je vztaheno k Duchu – „třetí božské osobě“, jež skrze nás koná (DE FIORES a GOFFI, 1999, s. 905).

Přesné pochopení pojmu spiritualita znesnadňuje i to, že je často spojován, či dokonce zaměňován s pojmem religiozita. Například Hamplová, ve své knize Náboženství v české společnosti na prahu 3. tisíciletí, uvádí pojmy alternativní religiozita, spiritualita, magie a začleňuje je do jednoho celku, který se projevuje náboženskými, či pseudonáboženskými aktivitami, jež stojí mimo tradiční náboženské instituce, vyznačující se zájmem o netradiční zážitky, ezoterii a je pro ně typická „...*synkretičnost, zaměření na sebe sama, sebenaplnění a nízké morální požadavky*“ (HAMPLOVÁ, 2013, s. 32).

Na spiritualitu je však v současné době nejčastěji nahlíženo jako na spontánní projev duchovního života, neoddělitelný od osob jež ji prožívají. Nemalou roli v odlišnosti prožitku spirituality hrají věk, pohlaví, temperament, sociokulturní prostředí atd. Je také

zároveň chápána jako individuální způsob bytí, duchovní zkušenost, transcendence (STRÍŽENEC, 2007, s. 39-43). A také, pokud připustíme existenci spirituální duše, jako zdroj, který našim činnostem dodává hodnotu (SAINT-LAURENT, 2000, s. 7).

Říčan, také hovoří o spiritualitě jako o „prožitkovém jádru náboženství“, na nějž začalo být v druhé polovině minulého století americkými „duchovními hledači“ nahlíženo jako na opak religiozity. Tuto skutečnost skvěle vystihuje americký výrok „*I am not religious, but I am spiritual!*“ (ŘÍČAN, 2007, s.11), což ve volném překladu znamená „Nejsem věřící, ale duchovní jsem“.

Z výše uvedených příkladů tedy vyplývá, že najít jednotnou teorii významu pojmu spiritualita, je nadlidský výkon. V literatuře zabývající se tímto tématem je však možné vysledovat dvojí trend.

První se zabývá spiritualitou, jež, jak uvádí Slovník spirituality, se zaměřuje na „mnohotvárnost křesťanské spirituality“ a druhý se snaží najít „podstatné jádro“, jež by právě tuto její rozmanitost komplexně podchytilo (DE FIORES a GOFFI, 1999, s. 906). Osobně se přikláním spíše k názoru, že spiritualita je sice součástí religiozity, je její podstatou, ale zároveň ji přesahuje (STRÍŽENEC, 2007, s. 57). Domnívám se, že spiritualita je jakýmsi pramenem, z nějž religiozita vyvěrá. A proto, v této práci, budu operovat s tímto pojetím termínu.

1.2 Religiozita

Pokud hovoříme o spiritualitě, je důležité také vymezit pojem religiozita. Stejně jako u pojmu spiritualita, nalezneme i zde široký výběr různých definic.

Stríženec zmiňuje, že religiozitou dnes většinou rozumíme náboženskost vztahenou k určitému Bohu, dodržování náboženských obřadů se specifiky jednotlivých náboženství. Je jimi jasně vymezená, má danou strukturu a je charakterizována hodnotami té které církve, či náboženské instituce (STRÍŽENEC, 2007, s. 35-57).

Pokud tedy hovoříme o náboženství (religiozitě), je většinou chápáno v rámci institucí, jejich učení, rituálů, posvátných knih a předmětů, staveb, zvyků a pravidel (ŘÍČAN, 2007, s. 11).

Religiozitou by se tudíž také dalo rozumět jednání a chování jedince na základě náboženského prožitku (ŘÍČAN, 2007, s. 43).

Neubauer však varuje před používáním českého slova náboženství, ze zřejmého důvodu jeho odkazu k Bohu, či bohům a upozorňuje na větší výstižnost mezinárodního, latinského termínu religio, pocházejícího ze slova ligare - vázat.

Tedy re – ligare - vázat znovu. Toto slovo poukazuje na zpětnou vazbu, mezi člověkem a Bohem, ale i člověkem a okolím – jinými lidmi, společnostmi, jejich vzájemnou spoluprací, „...společnou, vědomou a odpovědnou péčí o svět“ (NEUBAUER, 1994, s.12), a připisuje mu lepší aplikovatelnost na současné myšlení.

1.3 Kvalita života

Do psychologie pojem QOL (Quality of life), zavedl Thorndike ve třicátých letech dvacátého století. Koncept kvality života však můžeme najít už v řecké mytologii.

Největší boom zažívá tento trend v šedesátých letech dvacátého století a to díky politické kampani amerických prezidentů Kennedyho a Johnsona, jež měla Ameriku pozdvihnout ve smyslu spolupráce a pomoci rozvojovým zemím, či menšinám (VAĐUROVÁ a MÜHLPACHR, 2005, s. 7).

V dalších letech byl pojem QOL spojován většinou s ekonomickým a sociálním aspektem života, od let osmdesátých, se pak význam pojmu kvalita života začal přiklánět spíše k subjektivnímu pojetí (HEŘMANOVÁ, 2012, s.14-16).

V současné době je kvalita života, poměrně rozšířeným pojmem a najdeme ho i pod jinými výrazy, z nichž asi nejznámější a nejčastěji u nás používaný je pojem well-being (pocit pohody) a je sledována spíše skrze subjektivní pocity osob, se zaměřením na štěstí a životní spokojenost (HEŘMANOVÁ, 2012, s.11-17).

V současné době rozdělujeme kvalitu života na objektivní a subjektivní.

Objektivní znamená měřitelné aspekty jako mzdu, „...dostupnost služeb, dostupnost zdravotní péče a vzdělání, dostupnost bydlení, možnosti uplatnění na trhu práce, kvalita přírodního prostředí...“ (HEŘMANOVÁ, 2012, s. 47).

Subjektivní potom „...oblast životní spokojenosti, pocitu štěstí, uznání, sebereflexe, sebehodnocení, sebeúcty a sebeaktualizace...“ (HEŘMANOVÁ, 2012, s. 50).

V praktické části této práce tedy budu používat pojem kvalita života ve smyslu životní spokojenosti. Důvodem je, že dle mého názoru, není možné hodnotit prožitky spirituality jednotlivce objektivně.

1.4 Posvátno

Dalším termínem, vyskytujícím se v této práci a těsně souvisejícím se spiritualitou je posvátno.

Tento termín označuje určitou sílu, působící na člověka, spojenou s prožitkem pocitu strachu a zároveň přitažlivosti. Posvátno je ryze individuální prožitek, svázaný s konkrétní osobou (STRÍŽENEC, 2007, s. 45).

Posvátno není doménou pouze lidí hlásících se k některému náboženství. Posvátno často vnímají i ateisté a to například ve vztahu k lásce, rodině, přírodě atd. (STRÍŽENEC, 2007, s. 46).

Eliade popisuje posvátno jako nedílnou součást lidského vědomí a zkušenost s ním jako základní element existence člověka. Také vymezuje posvátné jako zcela odlišné od běžného (ELIADE, 2006, s.12).

2 SPIRITUALITA Z POHLEDU HISTORIE

2.1 Spiritualita našich prapředků

Pokud budeme na spiritualitu pohlížet jako na aspekt, který je odjakživa neoddelitelnou součástí člověka, není možné omezit snahu o její pochopení na pouhé pojmenování tohoto fenoménu a na jeho zapsání v knihách.

Spiritualita, přesto, že od počátku lidstva neměla toto pojmenování a vysledovat její stopy hluboko do minulosti není snadné, vědci, z oblasti archeologie a paleontologie, vysvětlují některé nálezy právě v kontextu náboženství.

Sokol zmiňuje přibližně milion let staré hroby, které nesou znaky rituálního pohřbívání (SOKOL, 2004, s. 46). Také Dubinová zmiňuje hrob jako jeden z kultických projevů (DUBINOVÁ, 2013, s.78).

Velmi zajímavým podnětem k úvahám o spiritualitě našich předků jsou například nástěnné jeskynní malby, pocházející z dob mladého paleolitu. Jsou to většinou dokonale vykreslené obrazy zvířat, mezi nimiž se nachází i spousta těch, která nebyla lovena. Byť jsou tyto malby stále jistou záhadou, Sokol nabízí možnost jejich pochopení skrze kulturu totemových náboženství, která jsou mnoha vědci pokládána za nejstarší. Tyto společnosti uctívají určitý symbol, většinou nějaké zvíře, či rostlinu, na který je nahlíženo jako na mýtického předka, který přináší pomoc a ochranu a zároveň je sám svým klanem chráněn – je posvátný (SOKOL, 2004, s. 49- 50). Velmi zajímavá je i shoda s egyptskými bohy, či středověké symboly na šlechtických erbech a neméně poutavé je, že mezi českými příjmeními je možné nalézt velké množství zvířecích, převážně ptačích jmen (SOKOL, 2004 s. 51).

S příchodem zemědělství dochází k velkým změnám v pojetí náboženství. V souvislosti s usazením člověka na jedno místo, Sokol zmiňuje tzv. domácí náboženství, jež „domestikovalo vodu, oheň, zemi“. Tento akt přinesl společné setkávání u jídla, které se přemístilo dovnitř domu. Místo Bohů vyznávalo toto společenství dědictví svých předků, ke kterým se obracelo. Symbolem jejich přítomnosti byl oheň, který nesměl být poskvřen. Z tohoto důvodu v každém obydlí musela být u dveří miska naplněná vodou. Odměnou byla ochrana osob i hmotných statků (SOKOL, 2004, s. 64-67).

Tyto aspekty „pohanství“ (pohan z latinského *paganus* - venkovan), trvající několik tisíc let, byť nejsou v hledáčku religionistů, našly svoje místo i v jiných kulturách, mimo jiné také křesťanství. Vzpomeňme například význam rodiny, společné jídlo, či svěcenou vodu ve vstupu do kostela (SOKOL, 2004, s. 67-68).

Dubinová hovoří o tom, že v době největšího rozvoje zemědělství (10. 000 let př. n. l.) byla země vnímána jako tělo Bohyně, a byl jí připisován velký význam. Dále zmiňuje rituály podporující plodnost jak země, tak i ženy, která byla oslavována jako nositelka života. Uctívání plodnosti žen, je možné sledovat už od dob paleolitu, v podobě velkého množství dochovaných figurek se zdůrazněnými, s plodností spojenými, partiemi (DUBINOVÁ, 2013, s. 78).

Dubinová dále zmiňuje souznění tehdejších lidí s přírodou, její vnímání a zároveň pokračující se vyčleňování z ní, které vyvrcholilo, díky reformám králů Chizkijáše a Jošijáše, v osmém až sedmém století před našim letopočtem, zákazem a kriminalizací kultu živé přírody (DUBINOVÁ, 2013, s. 78-83).

A tak se postupně stalo, že lidské propojení s přírodou, zvířaty, zemí, jako matkou a Bohyní, přešlo k velebení jediného Boha.

2.2 Vývoj pojmu spiritualita

Pojem spiritualita ve tvaru *spiritualitas* se v textech poprvé nachází v pavlovských listech nového zákona, jako překlad slova *pneumatikos*, ve významu „duchovní“ – „*Člověk obdařený duchem...ten, v němž dlí Duch boží*“ (SHELDRAKE, 2003, s. 44), ne ve smyslu dualismu, ale naopak jednoty.

Ve dvanáctém století, pod vlivem scholastiky začalo být slovo „duchovní“ používáno ve vztahu k člověku, jako rozumné bytosti a rozdíl mezi hmotou a duchem nabyl významu, což způsobilo ztrátu původního pavlovského smyslu.

Ve třináctém století byly, díky Tomáši Akvinskému, používány oba významy slova. Zároveň se objevil třetí, právní význam, jenž vedl k používání tohoto slova pro určení kněžského stavu, který převládal až do šestnáctého století (SHELDRAKE, 2003, s. 43).

Teprve století sedmnácté vrátilo slovu *spiritualita* jeho původní význam, vázající ho k duchovnímu životu, vztahu k Bohu. Zároveň se však dostalo do kontrastu se slovem *zbožnost*, díky necírkevním duchovním hnutím, a získalo tím hanlivý nádech. Proto na

počátku osmnáctého století v souvislosti s římskokatolickou církví takřka vymizelo a v devatenáctém století se používalo výhradně v náboženských skupinách mimo církvev (SHELDRAKE, 2003, s. 45).

Znovu se v církevní souvislosti objevilo v první polovině dvacátého století ve Francii, ve svém původním významu propojenosti světské a mystické dimenze křesťanského života. Tehdy se důvěryhodnost tohoto pojmu začala upevňovat a v šedesátých letech minulého století získalo v teologických kruzích definitivně své místo (SHELDRAKE, 2003, s. 45).

Posledních několik let se však postoj k chápání tohoto pojmu opět změnil. V druhé polovině dvacátého století mělo velký podíl na rozvoji tohoto tématu hnutí New Age (hnutí Nového věku), které spiritualitu chápe jako přímý osobní náboženský prožitek, nezáviselý na dogmatech církevní zbožnosti. Vystupuje proti křesťanskému pojetí Boha, jenž je postaven do protikladu vůči člověku. Snažilo se o šíření spirituality jako prvku, který má vzájemně spojit (VOJTÍŠEK aj., 2012, s.10). Saint-Laurent definuje slovo spiritualita jako „...vnitřní význam lidské zkušenosti pod vlivem lidského pohledu na svět“ (SAINT-LAURENT, 2000, s. 6).

Také Říčan zmiňuje novodobý pohled na spiritualitu v souvislosti s Pargamentovou polarizací spirituality a náboženství, která tvrdí, že na spiritualitu začíná být nahlíženo v rovině individuální, kdežto na náboženství v rovině instituční. Tento náhled, dle Říčana, proniká i do odborných kruhů (ŘÍČAN, 2007 s.50).

2.3 Události posledního století, vedoucí ke změnám v českém náboženství

Český národ byl od 9. století spjat s křesťanstvím, jenž se postupně stalo hlavním náboženstvím u nás a silně ovlivňovalo prožitek spirituality, která tak byla úzce svázaná s jeho tradicí.

K výraznějším změnám, v Evropě unikátním, došlo v prvních letech vzniku samostatného Československa, roku 1918. Dle sčítání lidu z roku 1921, více než milion Čechů katolickou církev opustil a nejméně polovina z nich se zařadila do kolonky – bez

náboženské víry. Tento odklon byl projevem protestu proti předešlému náboženskému útlaku Říma a jeho propojení s habsburskou dynastií (HAMPLOVÁ, 2013, s. 24).

Další historické události u nás, vedly k postupnému snižování členů Římskokatolické církve. Největší úpadek byl zaznamenán s nástupem komunismu. Za doby jeho vlády, byla otázka náboženského vyznání z formuláře sčítání lidu odstraněna. Tuto domněnku však potvrzují výsledky sčítání z roku 1991. Komunistická strana dokázala v boji s církví v tehdejším Československu uspět, pravděpodobně zejména však také s přispěním nedůvěry svých občanů v katolickou církev. Otázkou však zůstává, zda se o pokles zájmu, který se projevoval především nezájmem o církevní obřady, zasloužila právě tato nedůvěra, či politický nátlak. Každopádně dle odhadů KSČ, klesl počet členů katolické církve, v sedmdesátých letech minulého století, až ke 40%. Církev tak poměrně rychle přestala být součástí českého života. Česká republika se stala jedním z nejsekulárnějších států světa vůbec a počet členů církví dnes klesá i nadále, což je zřejmé z výsledků posledních několika sčítání lidu. Skutečnost, že se většina Čechů nehlásí k žádnému náboženskému vyznání, však neznamená, že postrádají touhu po smyslu a transcendenci (HAMPLOVÁ, 2013, s. 26-39).

3 SOUČASNÉ PODOBY SPIRITUALITY

3.1 Stav na současné náboženské scéně

Západní církve v současné době poznamenává úpadek. Jak bylo řečeno výše, počet jejich členů se snižuje a to jak v České republice, Evropě, tak i na území USA. Říčan dokonce hovoří o tom, že „ v Čechách lze mluvit přímo o alergii na církve“ (ŘÍČAN, 2007, s. 20).

Dalo by se říct, že tento výrok potvrzují výsledky sčítání lidu v letech 1991, 2001 a 2011, kdy v roce 1991, bylo ve výsledku sečteno 43,9%, v roce 2001, 32,1% a v roce 2011 pouze 20,8% lidí věřících tedy 1 463 584 osob věřících, hlásících se k církvi, či náboženské společnosti a 705 368 osob věřících, nehlásících se k žádné církvi.

Velmi zajímavým se také jeví fakt, že ženy u nás se až dvojnásobně častěji hlásí k nějakému náboženskému vyznání, než muži. V souvislosti s tímto jevem se mluví dokonce o feminizaci českých církví. Tento těžko vysvětlitelný fenomén se projevuje i mimo náboženské organizace. Podle šetření ISPP (International Social Survey Program – mezinárodní srovnávací projekt) 2008, české ženy převažují české muže ve všech náboženských projevech v souvislosti s vírou v Boha, alternativní medicínou, astrologií, věštěním atd. (HAMPLOVÁ, 2013, s. 89-94).

3.2 Současné náboženské tendence Čechů

Tomáš Halík, katolický kněz a filozof tvrdí, že většina Čechů jsou „něcisté“, lidé, kteří dle svých slov, nevěří v Boha, nenavštěvují kostely, ale věří v to, že „něco nad námi je“. Halík tvrdí, že „něcismus“ je to nejrozšířenější náboženství v České Republice (FOLTÁNKOVÁ, 2013).

S úpadkem církví a odklonem lidí od nich, vzniká prostor pro působení různých sekt a pseudonáboženských skupin, které využívají vzniklého náboženského vakua. Jedním z hlavních důvodů, proč se společnost dostala do situace, kdy lidé ze západu přestávají věřit křesťanskému konceptu náboženství, je pravděpodobně větší informovanost.

„V jistém smyslu došlo k posunu postojů proto, že jsme se dozvěděli příliš mnoho o přirozenosti a o člověku“ (SHELDRAKE, 2003, s. 8).

Objevy na poli vědy ovlivňují chápání vesmíru. Byly přijaty evoluční teorie, začleněnost a nenadřazenost lidstva. V oboru psychologie, která se stala akceptovanou vědou, došlo k převratným objevům ve vnímání lidské psychiky, které poukázaly na její neobjektivitu. Tradiční pojetí společnosti, spolu s přispěním společenských věd mění ekonomický a politický vývoj. Důvěru v instituce podkopaly nejen výše uvedené aspekty, ale také stále ještě pořád, v určitých oblastech, přítomný hlad a chudoba, či tragické události jako holokaust, Hirošima atd. (SHELDRAKE, 2003, s.9).

Dle mého názoru, nejen hlad a chudoba, ale v západních zemích naopak především blahobyt a snadná dostupnost základních lidských potřeb, způsobují ztrátu smyslu života, který je se spiritualitou, domnívám se, úzce svázán.

Tato ztráta stability vedla jednotlivce k uzavírání se do sebe a k odklonu od společného uvědomění, ztrátě pospolitosti. Přesto však v lidech pořád přebývá touha po jejím znovunalezení, které si však žádá bolestnou transformaci v podobě odložení starých, zakořeněných představ (SHELDRAKE, 2003, s.9-10).

3.3 Současná spiritualita a její zdroje

Vhled do zdrojů současné spirituality nám ukazuje, že již není běžné, aby byla spiritualita napájena pouze z jediné náboženské tradice, jak tomu bylo dříve. Současný člověk se čím dál častěji inspiruje z několika různých zdrojů. Spiritualita již není čerpána pouze v náboženství. Stále častěji, obzvlášť v západním světě, můžeme hovořit o zdrojích sekulárních (VOJTÍŠEK aj. 2012, s. 27).

Například v souvislosti s USA Vojtíšek zmiňuje tzv. „občanská náboženství“, která si zajišťují věrnost a loajalitu svého lidu. Také média, která se stala nezbytnou součástí vyspělých zemí předkládají konzumentům různé symboly, vypráví uchvacující příběhy, působí na jejich myšlení a chování, nabízí pocit sdílení. Současná společnost se nepřestala setkávat s mýtickými hrdiny, ti pouze změnili svoji podobu do podoby populárních osobností, či filmových postav. Zažíváme rituály při sportovních hrách, svatbách, pohřbech, promocích, při návštěvách koncertů. Ale nejen to, například

i činnost ekologických, či jiných aktivistů, může přinášet dotek posvátna (VOJTÍŠEK aj., 2012, s. 27-28).

Uspokojení potřeby spirituality dnes také mohou vyvolat vrcholné zážitky v podobě hlubokých citových prožitků, porodu, blízkosti smrti nebo různé alternativní techniky jako šamanské bubnování, holotropní dýchání či psychedelické látky (VOJTÍŠEK aj., 2012, s. 29).

Vojtíšek tvrdí, že spiritualita je velmi komplexní, a uvádí její model, inspirovaný sedmi dimenzemi posvátného, religionisty Niniana Smarta.

Tento model popisuje vztah člověka k posvátnu, projevující se v několika rovinách.

První rovinou jsou **předpoklady**, což znamená přistoupení člověka ke světu na základě konceptů teologie, antropologie, koncepce spásy – soteriologie a kosmologie.

Jako projev těchto koncepcí pak předkládá rovinu druhou, osobní nebo společné **obřady**, které jsou vyjádřením člověka k posvátnému, v podobě obětí, různých posvátných rekvizit, rituálů, modlitby, meditace, svátků. Třetí rovinou pak jsou posvátné **normy a hodnoty**, vnímané jakoby odjinud, jako nadřazené. Další, čtvrtou rovinou je **vyprávění**, sdílení legend, mýtů a příběhů neobvyklých osobností a hrdinů. Různé samovolné, či řízené spirituální **zážitky**, či setkání s posvátnem jsou rovinou pátou. Vše výše zmíněné je uchováváno a předáváno **společenstvím**, které v kontextu chápání sebe jako jeho součásti, nabízí rovinu šestou, specifické, silné duchovní prožitky. Na sedmé rovině stojí **tvorivost**, vyjádřena ve výtvarném umění, hudbě, a tvorbě předmětů, které mají potenciál stát se pro jedince, nebo i společnost posvátnými (VOJTÍŠEK aj., 2012, s. 19-22).

Jak lze vytušit z uvedeného modelu, spiritualita zde není pojímána pouze jako prožitek, ale jako celek zasahující do všech oblastí lidského života. Prožitek, nebo dle autorů raději zážitek, je jednou z komponent spirituality (VOJTÍŠEK aj., 2012, s. 26).

Říčan hovoří o „fenoménu spirituálního hledání“, který se v Čechách projevuje hledáním a zakoušením různých, psychických, či interpersonálních, spirituálních zážitků, ať už v rámci běžných, či méně obvyklých proudů (ŘÍČAN 2007, s. 63-64).

4 SPIRITUALITA V PSYCHOLOGII A PSYCHOTERAPII

Aspekt náboženství a spirituality, je v oblasti psychologie, jak tvrdí Říčan, záležitostí spíše okrajovou. Říčan hovoří o „tiché dohodě“, která vznikla v první polovině minulého století, mezi teology a psychology (včetně psychoterapeutů) o vzájemném nevměšování se do jednotlivých disciplín. Psychologie se, podle něj, tedy zabývala a stále ještě zabývá spíše duševním vývojem, sociálními a interpersonálními vztahy (ŘÍČAN, 2007, s.13-14).

Pravdou, dle mého názoru, je, že i studium psychologie se tohoto fenoménu dotýká pouze okrajově, a je mu věnován oproti jiným tématům pouze zlomek pozornosti.

Osobně se však domnívám, že pokud přijmeme fakt, že spiritualita je jednou ze základních složek osobnosti člověka, musí nám být zřejmé, že zasahuje, troufám si tvrdit, do všech oblastí lidského života a je tedy tématem pro psychology více, než jen zajímavým.

4.1 Spiritualita v psychologických teoriích

V teoriích řady psychologů tedy můžeme vysledovat tendenci zahrnout spiritualitu, (či v mnoha případech náboženství, ovšem často ve významu prožitku náboženství – tedy, dle mého názoru spirituality) do celkového pochopení lidské psychiky. U některých je dokonce ústředním tématem jejich teorií. Ráda bych v této práci uvedla několik z nich.¹

4.1.1 W. James (1842 -1910)

James je autorem modelu náboženství zdravé mysli a náboženství nemocné duše. Na základě temperamentu určil dva typy prožitku spirituality. Člověk prožívající náboženství zdravé mysli je optimistický, radostný, překypuje vděčností k uctívanému. Osoba prožívající náboženství nemocné duše je citlivá, melancholická, s pochopením pro tragičnost lidského osudu, snadno podléhající utrpení. James propagoval metodu introspekce a zdůrazňoval důležitost lidské svobody. Byl také průkopníkem změněných

---

¹ Pozn.autorky -řazeno chronologicky.

forem vědomí, se kterými sám experimentoval působením drog a považoval je za mystické zážitky (VOJTÍŠEK aj., 2012, s. 74-76).

4.1.2 C. G. Jung (1875 – 1961)

Velká část Jungova díla je tematikou spirituality prosycena. On sám dokonce bývá mnohými považován za jednoho z iniciátorů hnutí New Age (JUNG, 2010, s. 195).

Jung hovoří o zakotvení náboženství „v hlubině lidské duše“ a jejím spojením s „archetypem bytostného Já“ a dále popisuje obraz Boha, jako jeho symbol (ŘÍČAN, 2007, s.205).

Podle Junga je projevem zralé osobnosti vysoké „sebeuskutečnění“, jež souvisí se zásadní jednotou osobnosti – „celistvostí“ (DRAPELA, 2008, s. 33) .

Na rozdíl od mnoha jiných, popisuje jedinou vývojovou změnu, a to až ve středu lidského života, jako posun od praktických a hmotných starostí k filozofii, kultuře, či náboženství (DRAPELA, 2008, s. 37).

4.1.3 V. E. Frankl (1905 – 1997)

Franklova „vůle ke smyslu“, jež je ústředním tématem logoterapie, v podstatě postihuje nezbytnost přesahu v lidském životě, potřebu spirituality. Podle jeho teorie má člověk tři dimenze – fyziologickou, psychologickou a duchovní – noologickou. Právě ona se vztahuje k vůli ke smyslu, jež má být záměrně nacházena v každé životní situaci, která sama již tento smysl obsahuje a čeká na jeho objevení (DRAPELA, 2008, s.146).

Frankl tuto třetí, duchovní dimenzi nepovažoval za jakkoliv spjatou s náboženstvím. Volbu toho, jakou důležitost mu v souvislosti se svojí duchovností přisoudí, ponechával na svobodném rozhodnutí jedince (DRAPELA, 2008, s. 147). Frankl určil tři způsoby objevení smyslu ve svém životě a to „**vykonáním činu**“ – S tímto aspektem souvisí jakákoliv práce, činnost, dílo, které přináší hodnotu a uspokojení „**prožitím hodnoty**“ – povznášející a obohacující zážitek, třeba krásné hudby, citu lásky, přátelství, a „**utrpením**“ – zde hovoříme o „**tragické triádě**“ – utrpení, vině a smrti, které nabízí příležitost k lidskému růstu, se zdůrazněním postoje, který člověk k utrpení zaujme (DRAPELA, 2008, s. 149-151).

4.1.4 A. Maslow (1908 – 1970)

Jednou z nejznámějších teorií je Maslowova hierarchie (pyramida) potřeb, na jejímž vrcholu stojí potřeba transcendence, která přichází jako hluboké, bytostné prožití propojenosti člověka s okolím – lidmi, přírodou, vesmírem (ŘÍČAN, 2007, s. 233).

Maslow mluví o vrcholných zážitcích, ve spojení s tzv. B-kognicí (B-cognition) jež znamená prožití existence v jejím nejhlubším významu (DRAPELA, 2008, s. 141).

Lidé, schopni tohoto prožitku, se vyznačují specifickými hodnotami, které Maslow nazval B-hodnotami a jsou jimi „*jednota, odevzdanost, spontaneita, vnitřní bohatost, prostota, krása, jedinečnost, nenucenost, hravost, poctivost, soběstačnost*“ (DRAPELA, 2008, s. 141). Tato úroveň je tou nejvyšší úrovní sebeaktualizujících jedinců. Tito lidé velmi dobře zvládají samotu, dokonce si jí velmi cení, nepociťují osamělost, nezávisí na názorech a posuzování druhých, jsou schopni laskavého humoru, který nezraňuje okolí a vynikají představitostí a fantazií (DRAPELA, 2008, s. 140-141).

4.1.5 J. W. Fowler (*1940)

Teorie Jamese Fowlera, inspirovaná vývojovými teoriemi Ericsona, Piageta, Kohlberga, se zabývá vývojem víry u člověka.

Fowler se domnívá, že stupeň víry člověka působí na zralost jeho osobnosti a v jednotlivých etapách života mu pomáhá nalézt smysl a řád. Fowler rozdělil stupně víry do sedmi, na sebe navazujících stádií, která není možno vynechat, či přeskočit, jelikož vždy rozšiřují to předešlé (In Volný, 2003).

Jedná se o vývoj počínající primární vírou, důležitou pro budoucí vztah k Bohu, utvářenou na základě důvěry v lásku rodičů „*nediferencovaná víra*“, následuje rozvoj fantazie a představitosti, vytvářející vlastní představu světa, resp. Boha na základě střípků poznatků, obrazů, příběhů, či rituálů. Dochází k propojení Boha s rodičovskou postavou, vzniká pocit toho, že se nachází v dobrých božích rukou „*intuitivně-projektivní víra*“, další období se proměňuje ve lpění na doslovných významech, neschopnost vnímat Boha v abstrakcích. Pojetí reciprocity je vnímáno v odměně dobra a potrestání zla, je to období procvičování si sdílení vyprávěním

příběhů do kterých jsou zakomponovány osobní zkušenosti a prožitky „**mýticko-slovní víra**“. Předěšlé stádium postupně přechází v touhu po osobním vztahu s Bohem. Bůh je vnímán jako někdo, kdo chápe a přijímá. Je zde potřeba rituálů, víry, systému, ideálů, jež naplní touhu po pravdě „**synteticko-konvenční víra**“. Následně se formuje vědomí vlastních hranic, kritický náhled na ostatní i sebe. Mění se původní, uspořádaný pohled na víru, přichází deziluze z poznání komplikovanosti světa „**individuálně-reflektující víra**“, která přechází v uvědomění nezrušitelnosti vlastních závazků. Oceňují se mýty, rituály, osobnost je schopná naslouchání svým vnitřním hlasům, uvědomuje si propojenost lidského společenství „**spojující víra**“. Na závěr přichází uvědomění si celistvosti, schopnost transcendence, sebeobětování. Odpadá potřeba vedení, nastupuje přátelskost a smířlivost „**univerzalizující víra**“ (VOLNÝ, 2003).

4.2 Spiritualita v současné české psychoterapii a psychologii

4.2.1 Hagioterapie

V současné době se se spiritualitou v psychoterapii můžeme setkat například v Hagioterapii, jejímž hlavním představitelem u nás je MUDr. Prokop Remeš. Tato terapie, většinou užívaná při léčbě závislostí, používá k léčebnému procesu Bibli a její výklad, jako paralelu k našim životům. Remeš o Hagioterapii říká, že je to „... *forma skupinové existenciální psychoterapie, která je otevřená tematizaci transcendentna a která pracuje s předpokladem, že příběhy Bible a životní příběhy mého života se vzájemně interpretují (Bible = „zrcadlo“ člověka)*“ (REMEŠ, 2014) .

4.2.2 Pastorační terapie

V souvislosti se spiritualitou se dnes hovoří také o pastorační terapii. Tato terapie je kombinací pastorační a psychoterapie, které se v ní vzájemně propojují a doplňují . Slouží především, ale nejen, věřícím, procházejícím psychosociální krizí nebo mezní životní situací. Pastorační terapie pomáhá věřícím překlenout těžké životní situace s pomocí psychoterapeuta, který je zároveň i duchovním (HUSITI, 2014).

4.2.3 Pražský dotazník spirituality a test spirituální citlivosti

Spiritualitou se zabývá i profesor Říčan, autor Pražského dotazníku spirituality, který byl vytvořen pro účely měření „nenáboženské“ spirituality. Dotazník obsahuje 36 prohlášení, kterým dotazovaná osoba přiřazuje subjektivní důležitost (ŘÍČAN, 2007, s. 285-287).

Spolu s Janošovou je Říčan také autorem Testu spirituální citlivosti, v němž můžeme pro hodnocení její míry nalézt city, jenž jsou pro spiritualitu typické a to například úctu, vděčnost, pokoru. Tyto pocity jsou vyvolávány obrazy, které jsou předkládány zároveň s nabídkou slov používajících se k jejich vyjádření (ŘÍČAN 2007, s. 289).

5 VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ

5.1 Úvod do výzkumného šetření

Jak již bylo řečeno v předchozím textu, spiritualita je v současné psychologii tématem, kterému se nevěnuje příliš pozornosti. Při rešerši prováděnou v databázi Ebsko, jsem zjistila, že několik desítek autorů se tématem spirituality v souvislosti s kvalitou života žen zabývalo, avšak většinou se zaměřením na chronická onemocnění, či vyšší věk. O oblasti spirituality českých žen, ve spojení s kvalitou života, jsem v publikacích našla odkazy, které se tohoto tématu týkají pouze okrajově. To však neznamená, že by bylo méně významné, než oblasti jiné.

Tato skutečnost se může dotýkat faktu, že téma spirituality je pro velkou část lidí tématem intimním a ochota jej sdílet je často vyhrazena pro úzký okruh blízkých. Při rozhovorech s lidmi však nelze přehlédnout, že ženy jsou tématu otevřenější, častěji připouští působení sil, které je přesahují. U mužů jsem se setkala s větší uzavřeností a neochotou o spiritualitě, jejich vlastní i druhých, mluvit.

Vzhledem k faktu, že jsem žena a spiritualita je významnou, neoddělitelnou součástí mého života, kterou se často zabývám, rozhodla jsem se oslovit pouze ženy. Věřím, že i muži by byli schopni přinést množství zajímavých poznatků o své spiritualitě a nerada bych byla nařčena z genderové diskriminace. Dospěla jsem však k názoru, že mám větší pravděpodobnost porozumět právě tématům jiných žen.

Kapitola vlastního výzkumného šetření je rozčleněna do několika dalších podkapitol, ve kterých předkládám předmět a cíle výzkumného šetření, metody které byly v šetření použity, vlastní výzkumné otázky. Dále představuji samotné výzkumné šetření, včetně zdůvodnění volby respondentů a etickou stránku výzkumného šetření. Následující podkapitola představuje průběh výzkumného šetření a analýzu dat.

5.2 Předmět, cíle a metody výzkumného šetření

Práce je zaměřena převážně na podoby spirituality českých žen a na způsob jejího prožívání. V neposlední řadě, také na to zda, a ve kterých oblastech, spiritualita ovlivňuje kvalitu života respondentek. Cílem výzkumného šetření bylo zjistit, jak se spiritualita českých žen projevuje v jejich životě. Práce se soustřeďuje na význam spirituality v současné době. Jejím cílem je poodkrýt její podoby a prožitky a předložit poznatky o tom, že spiritualita má významný vliv na kvalitu života, ve smyslu životní spokojenosti, a je tedy aspektem, kterému by se v psychologii mělo věnovat více pozornosti.

Výzkumné otázky

- Jaké jsou podoby spirituality českých žen?
- Jak české ženy spiritualitu prožívají?
- Jak spiritualita ovlivňuje kvalitu života českých žen?

Kvalitativní výzkum

Pro výzkumné šetření jsem zvolila kvalitativní způsob výzkumu. Byť je tento typ výzkumu někdy kritizován pro svoji malou průhlednost a netransparentnost, vyvažují jeho nedostatky vlastnosti, nabízející možnost hloubkového popisu jednotlivých případů, u kterých neklouže po povrchu, ale bere na zřetel i celkový kontext, podmínky a situaci, do níž je tím pádem možno získat citlivý vhled (HENDL, 2008, s. 51).

Nástrojem výzkumného šetření byl polostrukturovaný rozhovor, který nabízí respondentům prostor pro volbu formy odpovědi a tím i lepší možnost vyjádření.

Pro tazajícího, i přesto, že má předem připravený seznam otázek, pak znamená jistou volnost při jejich pokládání a tím pádem i, na rozdíl od strukturovaného rozhovoru, vyšší aktivitu v celém procesu (FERJENČÍK, 2010, s. 175).

Pro analýzu textů, jsem zvolila metodu IPA (*Interpretative Phenomenological Analysis*) - interpretativní fenomenologickou analýzu. Tato metoda analýzy textů je založena na fenomenologickém přístupu a nabízí jedinečný pohled na „žitou zkušenost člověka“ (ŘIHÁČEK aj., 2013, s. 10-11).

IPA se opírá o tři nosníky. Těmito nosníky jsou již výše zmíněná fenomenologie, která přináší poznatek o tom, jak je svět zažíván jedinečnou, individuální zkušeností. Dalším pilířem je hermeneutika - hermeneutický kruh a v IPA tzv. dvojitá hermeneutika, kdy se respondent snaží porozumět vlastní zkušenosti se zkoumaným fenoménem a výzkumník se potom pokouší pochopit, jak respondent ke svému porozumění přichází. Třetím, posledním pilířem této metody je idiografie, přístup zaměřený na konkrétního jedince (ŘIHÁČEK, 2013, s. 10 – 12).

Přesto je analýza textu vždy interpretací. V IPA je tedy výsledek vystaven na společném sdílení výzkumníka a respondenta, přičemž výzkumník si musí být vědom svojí interpretativní role (ŘIHÁČEK aj., 2013, s. 12).

Prožitek spirituality je zcela individuální a jedinečný pro každého, proto ve volbě metody hrál významnou roli fakt, že tuto jedinečnost respektuje.

5.3 Vlastní výzkumné šetření

5.3.1 Výběr respondentů

Vzhledem k tématu této bakalářské práce a mému předpokladu, že spiritualita je součástí života každého člověka, nebyl výběr respondentů omezen ničím jiným než pohlavím, dolní hranicí věku osmnácti let a ochotou reflektovat svoji spiritualitu.

Oslovila jsem třináct žen různého věku (23-75 let), z řad svých přátel a známých. Překvapivé pro mě bylo, že pouze jedna z respondentek účast na výzkumném šetření odmítla. Následně však nad tématem zřejmě přemýšlela a do výzkumného šetření se zapojila.

Rozhovory probíhaly na různých místech, avšak s velkým důrazem na potřebný klid a intimitu prostředí. Tato podmínka byla splněna, ať šetření probíhalo v místnosti, či v přírodě, což vedlo k naladění příjemné atmosféry a bylo respondentkami i mnou kvitováno. Krok zvolit respondentky z okruhu známých v mém okolí se při rozhovorech ukázal jako dobrý. Osobnější vzájemný vztah vzbuzoval důvěru respondentek, což bylo v celém procesu přínosem.

5.3.2 Etická stránka výzkumného šetření

Respondentkám byla vždy nejprve vysvětlena povaha výzkumného šetření, jeho cíle a průběh. Byly upozorněny na to, že mohou rozhovor, pokud jim bude nepříjemný, kdykoliv přerušit, či, že mohou, na kteroukoliv otázku, neodpovědět. Respondentky byly obeznámeny s tím, že celý rozhovor bude nahráván a že nahrávka slouží pouze pro účely výzkumného šetření a bude s ní zacházeno, dle etických pravidel, s nejvyšší opatrností. Výstupy jsou anonymní, bez uvedení pravých jmen, či přímých souvislostí, které by vedly k identifikování respondentky. Jako respekt k intimitě příběhů byly, pro účely analýzy textů, použity pseudonymy. Součástí každé nahrávky se stal informovaný souhlas s jejím zpracováním do textové podoby a následným použitím výstupu pro mou bakalářskou práci.

5.3.3 Průběh výzkumného šetření

Šetření probíhalo formou polostrukturovaného rozhovoru, který byl, z důvodu naladění příjemné, uvolňující atmosféry, veden v neformálním duchu. Inspirovala jsem se technikou chápacího rozhovoru, který neklade otázky dotazníkovou formou, ale je spíše zaměřen na empatii a zaujetí respondentovým příběhem (KAUFMANN, 2010, s. 60-63).

Měla jsem nachystaných několik základních otázek. V průběhu rozhovorů se však vynořovaly další, které mi pro vlastní šetření připadaly významné. Otázky jsem nekladla rigidně v přesném pořadí, spíše jsem je přizpůsobovala toku hovoru a významu situace. Některé byly respondentkami nevědomě zodpovězeny ještě dříve, než byly položeny, nebylo tedy vždy nutné, je znovu opakovat. V některých případech jsem je však, pro upřesnění, položila znovu. Při prvním rozhovoru jsem zjistila, že zapisování poznámek mě ruší v koncentraci a vnímání vyprávěného příběhu. Spolehla jsem se tedy pouze na nahrávku a plně se soustředila na odpovědi respondentek.

Rozhovory nebyly časově nijak omezeny, snažila jsem se respondentkám dopřát k odpovědím tolik času, kolik potřebovaly. Na závěr jsem je vyzvala, aby řekly cokoli, co k tématu ještě chtějí dodat. Nejkratší rozhovor trval patnáct minut, nejdelší potom minut padesát.

Seznam pokládaných otázek:

1. Co si představuješ/te pod pojmem spiritualita?
2. Jak ty/vy konkrétně spiritualitu prožíváš/te?
3. Pomáhá ti/vám spiritualita k větší životní spokojenosti?
  - Jakým způsobem?
  - Ve kterých oblastech?
4. Prožila jsi/jste někdy nějakou událost, která měla vliv na tvoji/vaši spiritualitu?
  - Můžeš/te ji popsat?
5. Zažila jsi/jste nějaký silný spirituální zážitek?
  - Můžeš/te ho popsat?
6. Máš/te v životě něco posvátného?
7. Věříš/te v Boha?
8. Mluvíš/te s ním?
9. Poslouchá tě/vás?
10. Jak moc je pro tebe/vás spiritualita důležitá, pokud bys/byste ji umístila na stupnici 1-10, přičemž jedna je nejméně důležitá a deset nejvíce?

5.4 Analýza výzkumného šetření

Pro analýzu textů, jsem jako vodítko použila kapitolu Interpretativní fenomenologická analýza Kostínkové a Čermáka, která je součástí sborníku Kvalitativní analýza textů: čtyři přístupy (In ŘIHÁČEK aj., 2013, 9-43).

IPA jako nultou fázi doporučuje reflexi vlastní výzkumníkovy zkušenosti, která slouží k porozumění jeho vztahu k danému tématu. Tento krok zajistí uvědomění si své interpretativní role ve výzkumném šetření a tím pádem i jeho validitu (ŘIHÁČEK aj., 2013, s. 17).

Vzhledem k tomu, že v analýze IPA je klíčovým doslovný přepis nahrávky (ŘIHÁČEK aj., 2013, s. 15), všechny rozhovory mnou byly postupně, vlastnoručně přepsány. Tento bod se poté ukázal velmi výhodným v následné analýze. Vzhledem k faktu, že jsem díky přepisu rozhovor několikrát poslouchala, uchovala jsem si živou představu dané konverzace, což jistě, alespoň z části, usnadňovalo celý proces.

Po přepsání rozhovoru jsem vytvořila širší okraje po stranách listu a očíslovala jednotlivé řádky. Vytištěný a takto upravený rozhovor jsem vždy několikrát pročítala, a psala si poznámky do levého okraje textu. Poznámky zachycovaly vše, co mi připadalo významné v kontextu výzkumných otázek. Poté jsem přešla ke tvorbě témat, která jsem formulovala na základě vlastních poznámek z levého okraje. Tato témata jsem zapisovala do okraje pravého. Pro názvy témat jsem často použila slova, která vyslovila respondentka, někdy však, v případě potřeby větší výstižnosti, jsem je pojmenovala slovy vlastními. Na základě rukou psaného textu, jsem vytvořila seznam, který sloužil pro lepší orientaci v tématech dané respondentky.

Dále jsem hledala vztahy a souvislosti mezi jednotlivými tématy, čímž vznikaly skupiny témat označených nadřazeným pojmem a další témata, s těmito pojmy související.

5.4.1 Reflexe výzkumníkovy zkušenosti

Vlastní reflexi tématu spiritualita, jsem provedla formou vnitřního rozhovoru. Kladla jsem si v duchu otázky a odpovědi zapisovala rukou na papír. Tento zápis jsem potom doslovně přepsala.

„Spiritualita pro mě znamená můj duchovní život a myslím, že i přesto, že to tak vždy nevypadá, ho má každý, byť třeba tvrdí opak. Možná ho zatím neotevřel, nebo se do něj bojí nahlédnout, kdo ví. Neustále cítím ve svém těle určitý proud, který mnou prochází a přináší mi pocit propojení s okolím. Velmi často nejen s lidmi, ale i s přírodou, zemí, mořem, stromy.... Mám pocit, že pokud zapomenu, že strom je stromem a já jsem mnou, cítím, že se mnou svým způsobem rozmlouvá. Jsou to okamžiky neuvěřitelného štěstí a uvědomění si, že tu nejsme sami, a že máme podporu. Můj prožitek spirituality je nejčastěji spojen s rozhovorem. Často v myšlenkách mluvím k Bohu a vím, že slyší. Slovo Bůh je pro mě spíš takový technický název, pojmenování, ne jediné bytosti, ale energie, která je v nás, kolem nás, energie, která se neustále pohybuje. Nemůžu snad ani říct, jak moc je pro mě spiritualita důležitá, protože bez ní, by pro mě všechno ztratilo význam.“

5.4.2 Témata rozhovorů a interpretace

1. Anna

Témata

- RITUÁL
  - Pracovní nástroj
    - Napojení na zemi, přírodu
  - Pomoc v boji s nemocí
  - Prožitek klidu
  - Uctívání přírody
- OPORA
  - Rozhodnutí
  - Duch a mysl
- ROZHOVOR
  - Prosba
- RECIPROCITA
  - Myšlenka kterou věnuji
  - Uznání
- SVOBODA
  - Vlastní tvorba
    - Mytologie
  - Ohrožení
- INTIMITA
  - Okruh pár známých
    - Mluvení o spiritualitě stírá význam
  - Potřeba hovořit o spiritualitě
- PŘIROZENÁ SOUČÁST
  - Důležitost přiznání si spirituality

Interpretace

Anna, jako umělkyně, svoji spiritualitu často používá k tvorbě. „*No, u mě je ten duchovní svět hodně spojenej s tím světem výtvarným, s těma představama, který zpracovávám.*“ Anna má velkou potřebu vyjádření své spirituality v podobě uměleckých počinů. Účastní se workshopů, na kterých se se svojí spiritualitou spojuje a probouzí ji. V textu můžeme najít, byť ona sama zpočátku nepřipouští, že by byly nějak pravidelné, že v jejím životě hrají významnou roli rituály. Prolínají se jak jejím pracovním, tak i osobním životem. Velkou roli hrál rituál dokonce v jejím uzdravení z nemoci: „*...vzpomínám jako můj body art, tak ten byl hodně silnej... jsem prostě se dostávala do transu pomocí bubnů a kdy jsem se prostě drásala nehtama po kůži a vytvářela jsem tím ornamenty, který byly zachycovaný na fotografie ... a byl to hodně silnej stav právě toho sebezničení, snaha o sebezničení, zároveň sebezpřijetí ... byla to*

prostě určitá životní etapa, že jsem nějakým způsobem jako konečně bojovala s bulímií ... byl to jeden z prožitků, kteréj mi hodně pomoh v tom, se zbavit nemoci.“ Přesto, že některé z jejích rituálů jsou vědomé, často provádí i ty nevědomé. Má velkou potřebu spojení se zemí, které zažívá v rámci uměleckých workshopů, ale i v běžném životě „... prostě vždycky jít do lesa, sáhnout si na půdu...“ Zemi vnímá jako živoucí organismus, se kterým v myšlenkách komunikuje. Hovoří v nich k žvlům a občas je žádá o pomoc. Většinou ji však Země slouží jako opora mysli, ducha a podpora ve vlastních rozhodnutích. Oslavuje Zemi při přelomech roku: „...snažím se prostě na slunovrat jít do přírody a uctít aspoň tím slovem a tou myslí uctít tu přírodu...“ Intenzivně vnímá reciprocitu. Myslí, že když Zemi uznává a uctívá, Země k ní má větší vztah než k někomu, kdo ne : „Myslím, že jo, že to je prostě akce a reakce, že to prostě ta energie, kterou člověk vloží, tak tu zpátky taky dostává a ve chvíli, kdy prostě člověk saje a nic nedává, tak se mu to prostě vrátí ... a ve chvíli, kdy to komunikuje s tím, že dává, minimálně prostě tou myšlenkou, tím, že uctívá, někdy pomůže třeba .. tak to .. no jako přeneseně to může být i to, že jdu a seberu odpadek prostě v lese...“ Spojení se svou spiritualitou prožívá jako pocity klidu, objevování, touhu po poznání. Přináší jí pocit spokojenosti ve formě hlubokého prožitku vnímání přírody, který se následně odráží v její tvorbě. Má však velkou potřebu žít svoji spiritualitu svobodně. Několikrát zmínila téma svobody v souvislosti s obavami o její svázání nějakým náboženstvím, či dogmatem. Chvíli se zabývala buddhismem: „... ale že to pro mě byly zase nějaký příkazy, který pro mě nejsou, jako. Si to vytvářím prostě sama.“ Zároveň často hovoří o mytologii, které se ráda oddává a zmiňuje, že „...nemanipuluje, neovlivňuje mě to, jenom prostě rozvíjí tu vizualitu.“

O podobných obavách hovoří v souvislosti s intimitou spirituality. Tvrdí, že doma se o smyslu věcí nikdy nemluvílo, a že není třeba o něm mluvit, protože mluvením o něm, se stírá jeho význam, ale: „...rozhodně by o tom lidi měli víc přemýšlet.“ Má pár blízkých, podobně naladěných lidí, se kterými svoji spiritualitu sdílí, „...že bych to jako někomu říkala na setkání, to úplně ne, no.“ Zvažuje možnost toho, že by bylo dobré o spiritualitě hovořit třeba ve škole, zároveň však uvažuje „... ale zase aby tam, že jo nesklouzávalo to k nějakému vedení nějakým směrem...“ a zdůrazňuje potřebu vedení k účtě k přírodě, pokroku a lidem, stejně jako důležitost si svoji spiritualitu připustit: „...no, já se za to nestydím, já si myslím, že je to důležitý přiznat si ty věci a pracovat s něma...“ , zároveň si uvědomuje, že spiritualita je její nedílnou součástí: „...Hodně

těch věcí je pro mě takhle důležitějších, ale že jak jsou prostě je úplně přirozenou součástí...“.

2. Klaudie

Témata

- VÍRA V PŘÍRODU
  - Dohled
    - Rovnováha
      - Síla vyšší moci
      - Dobrý pocit ze sebe
    - Reciprocita
      - Zdraví
      - Vztah za zásluhy
- ROZHOVOR
  - Prosba
  - Poděkování
- ALE
  - Pochyby
    - Racionalita
    - Pověřivost
    - Je to asi naivní
- PŘIROZENÁ SOUČÁST
- VŠECHNO
  - Naděje

Interpretace

Klaudie vnímá spiritualitu jako svoji součást, která zasahuje do všech oblastí jejího života. Není si úplně jistá, ale hovoří o tom, že je to nejspíš příroda, její energie, která udržuje vyváženost života: *„...todle je prostě síla nějaký vyšší moci, která drží věci v rovnováze, aby bylo dobro“* Její uvažování o této síle je spojené s dáváním a braním. Věří tomu, že když hodně dostane, vzápětí o něco přijde *„...a zase, když se mi hodně daří, tak si říkám, kde se to jako podělá...“* Nebo naopak, pokud zažije něco hodně zlého, ví, že může být chvíli v klidu: *„...tak to bylo tenkrát takový svinstvo, takovej záhul, že mám vybráno jako všeho zlého na pár let dopředu.“* Tvrdí, že to, jak se člověk chová k okolí, to se mu potom vrací *„...a když člověk jako třeba třídí odpadky, nefluše papíry po zemi, (smích) a tak zase může čekat, že třeba ho někdo hlídá, že je pak zdravěj, a že má třeba trošku štěstí.“* Dohled je jejím hodně silným tématem, vztahujícím se k reciprocitě, někdo hlídá její dobré i špatné kroky, a potom podle toho

zasahuje, „hlídá rovnováhu“. Právě proto ví, že k ní tato energie má vztah, protože jí hlídá, ale kdyby se nechovala dobře, nezasloužila si to, pravděpodobně by ji nikdo nehlídal: „...*jestli to není proto, že si myslím, že si to zasloužím, hmm, to je otázka, že kdybych byla sketa, tak bych očekávala, že jako ke mně nemá žádné vztah ...*“ Je pro ni důležitý dobrý pocit ze sebe, ze kterého čerpá sílu. Rozhovor s tím, co nazývá energií, přírodou, má občas podobu prosby, většinou, když si přeje zdraví pro své blízkých, „...*třeba, když jsem měla ruku na tom kříži a říkala jsem, ať jsou všichni zdraví, tak jsem vždycky řekla: a děkuju ti, tak asi k někomu jako mluvím...*“ Spiritualita pro ni znamená mnoho, protože přináší naději: „...*kdybych o všechno přišla, tak vždycky potřebuju mít víru v to, že to nějak dopadne líp, i když budu nemocná, tak potřebuju mít víru, tím pádem spiritualita předběhne zdraví...*“ Pro Klaudii je spiritualita velmi důležitá, několikrát ji však zpochybňuje: používá slova jako možná, ale, a také svoji spiritualitu se smíchem popisuje jako naivní: „...*hmm, je to takovej naivníček, ale ale tohle mi přišlo spirituální hodně...*“ Každopádně je pro Klaudii spiritualita hodně důležitá, díky své víře v sílu přírody se cítí chráněná .

3. Kristýna

Témata

- NE
  - Neprožívám
  - Nemám
  - Nevím
  - Neřeším
  - Nevěřím
    - Racionalita
      - Věřím v sebe
      - Za všechno si můžu sama
  - Nepřemýšlím
  - Zvyk
    - Ostatní
      - Reciprocita
    - Je mi dobře
- POSMRTNÝ ŽIVOT
  - Vzpomínka
    - Děda
  - Úleva
- STRACH
  - Kostel divný pocit

Interpretace

Hlavním tématem Kristýnina spirituálního života je NE. Zdá se že si z NE vystavěla určitou zeď : „...nevím, já si to moc neuvědomuju, to moc neřeším ... „žádné nemám ... já v to nevěřím ... nevěřím v nic“ Kristýna nemá ráda kostely, má z nich nepříjemné pocity: „ ...nevím, přijde mi to tam jako strašidelný, smrdí to tam zatuchlinou a ty svíčky a ty lidi, prostě já nevím, na mě to působí jako negativně, nevím, na mě to působí negativně, jak tam všichni zpívají...“ její pocity jsou ale ambivalentní, protože když jde o Vánocích na půlnoční, tak se jí tam líbí: „... no je to zajímavý pro mě, takovou úlevu jako cítím ... no že se cejtím dobře, že nad ničím nepřemýšlím.“ Zdá se, že jí její NE přináší nějaká pozitiva. Každoročně, si, díky rodinné tradici, na Vánoce, vzpomene na mrtvé blízké a hlavně na dědečka: „... říkám si, že to třeba viděj, že mi děda mává shora...“ Přestože popírá jakýkoliv duchovní život a na nic nevěří: „...jsem realista...“, připouští existenci posmrtného života: „...todle si myslím možná, o tom sem někdy přemýšlela, jestli je nějak posmrtný život ... nevím, nevím, myslím, že to má ještě nějaký pokračování, no nevím..“ V Boha ale nevěří a nedovede si představit, jak ten posmrtný život vypadá: „... nepředstavuju si to nijak, nevím, nenapadlo mě to nad tímhle přemýšlet, ale myslela jsem si, že to někde je , tam nahoře.“ Připouští, že má nějakou duši, ale nijak nad ní nepřemýšlí, ani se o ni nijak nestará. Když udělá něco špatného, tak věří, že se jí to vrátí, ale neví kdo nebo co, to vrací a tvrdí, že když to říkají ostatní, tak to asi bude pravda: „...to jo, že se to říká, to jsou ty pověry, tak z toho asi, proto.“ Pokud prosí „vyšší síly“ o pomoc, dělá to proto, že to dělají ostatní, ale sama tomu nevěří.

4. Jana

Témata

- SVOBODA
  - Nebýt zatížená zlem
  - Afirmace
  - Modlitba
  - Opuštění
- BŮH
  - Víra
  - Ochrana
    - Pocit klidu
  - Opora
  - Vztah
  - Rozhovor
    - Duše
      - Otázky
      - Prosba
    - Poděkování
  - Hledání
  - Poznání
- SÍLA MYŠLENKY
- TELEPATIE
  - Schopnosti
- SPIRITUALITA JAKO LÁSKA

Interpretace

Pro Janu je spiritualita důležitá pro pocit svobody. Snaží se očistovat od věcí, které ji zatěžují: „...naučila jsem si pomáhat těma různějma afirmacema ... třeba jedu na kole a tam si nejvíc říkám: *Odpouštím lidem, kterým potřebuju, odpouštím sobě.*“ Pomáhá jí to oprostít se od tíhy: „...že prostě nejsi zatížená tím zlem a že vlastně si pro to něco udělala.“ Používat tyto metody ji pomáhá pro pocit bezpečí, pravidelně si v duchu vytváří ochrany : „ ...když jedu, tak se cítím opravdu obalená, a opravdu se cítím tím Bohem chráněná.“ Tyto skutečnosti ji přináší pocit klidu, už se dál nemusí zabývat obavami, „*nechává to stranou*“. Bůh je pro ni záštitou, hovoří o něm jako o skále, hradu: „ ...je to prostě něco, že se na to můžu spolehnout.“ Často s Bohem v myšlenkách hovoří skrze svoji duši a hledá tam odpovědi na své otázky: „...*spíš ta duše, se vždycky do toho vcítit, abych se vcítila do té duše a vím, že tam v tom místě se můžu k něčemu jako zeptat.*“ Jana důvěřuje Bohu, že jí slyší a cítí:... *takový to hřejivý, takový to hezký, že najednou vím, že to dostanu.*“ Za všechny dary, kterých se jí dostává, vždycky děkuje. Svoji spiritualitu objevuje hledáním:

„ ...každěj furt něco hledá, že jo.“ a každý nový poznatek v ní probouzí touhu po dalších: „ ... no, probouzí další vědění a že tím vím v tu chvíli, že je to takový hezký“. Jana věří v sílu myšlenky a také v to, že je schopna si myšlenkou něco přivolat: „...no, že když se mi něco špatnýho děje, tak že jsem to nějakým způsobem přivolala já sama .. myšlenkama.“ Věří taky na schopnost telepatie a myslí si, že ji máme všichni, jenom o tom vzájemně nemluvíme.

5. Františka

Témata

- BŮH
  - Já
  - Láska
    - Vztah
    - Naděje
    - Štafeta dobra
    - Energie
- ROZHOVOR
  - Prosba
    - Dar
      - Pomoc
      - Úleva
    - Poděkování
    - Modlitba
      - Energie
      - Radost

Interpretace

Pro Františku je spiritualita vztah k Bohu a říká, že: „...*Bůh jsem já a Bůh je láska.*“ Věří, že ji Bůh má rád: „*Já si myslím, že jo, že mě má rád, má mě rád ... to určitě, ..to určitě!*“ Boží láska je pro ni naděje a štafeta dobra. Pravidelně s Bohem hovoří modlitbou, ale nechodí nijak pravidelně do kostela: „... *já mám takovej zvláštní .. ani nepotřebuju k tomu kostel, ale zas je mi tam dobře, jsou tam ty vibrace.*“ Důležitá je pro ni radost ze života, kterou se snaží prožívat v každém okamžiku: „... *ta radost z veselohry, je přece taky modlitba, člověk by měl žít v radosti!*“ Spiritualita je pro ni důležitá ve všech oblastech jejího života, pomáhá ji ve zdraví, ve stresu, s problémy: „...*v tu chvíli se na chvilku zastavím, vidím to z jiné strany, ten problém, to není dar, kterej se dá dát, v momentě, kdy si uvědomím, že mi bude pomůženo, přijde úleva, obrovská úleva, tím, že se zastavím.*“ Když promlouvá k Bohu, věří, že jí Bůh

naslouchá, pomáhá jí to v náhledu do problému: „...*to pomáhá, že si zformuluju tu myšlenku...*“ Modlitba je pro ni důležitá, ale vlastně si není úplně tak jistá, čemu věří: „*...spíš doufám, že jo, že mi to pomáhá, ta energie .. no.. snad jo!*“ Někdy však pro ni není jednoduché si víru udržet: „...*a pak přijde období a mám úzkost a zapomenu, že mám prosit, jsem o tom přesvědčená, ale občas na to zapomenu...*“

6. Lucie

Témata

- SÍLA MYŠLENKY
  - Ale
  - Racionalita
    - Víra v sebe
- KLID
  - Spojení se zemí
  - Energie
  - Spojení s lesem
- POMOC
- RECIPROCITA
- ROVNOVÁHA
- SOUZNĚNÍ
- VÍRA OSTATNÍCH
  - Úcta
  - Víra jako berlička

Interpretace

Luciiným tématem v souvislosti se spiritualitou je slovo ale. Věří v sílu myšlenky, zároveň o ní pochybuje, tvrdí, že je realista: „...*spíš to je taková víra, že když něco hodně chci, tak třeba jak sem byla naštvaná z té práce, chtěla jsem aby se mi změnila, tak to bylo tak intenzivní, že jsem na to pořád myslela každé den a pak se mi to vyplnilo, ale já si nemyslím, že by to bylo proto, že by existovalo něco nad náma.*“ Lucie věří spíš v to, že člověk musí udělat nějaké kroky směrem ke svému cíli, než, že by pomáhala myšlenka. Tuto možnost však nezavrhuje, protože se k ní vrací. Spiritualitu ostatních vnímá jako „berličku“, ale zároveň k ní chová úctu: „... *tak spíš taková úcta, asi, že ty lidi si toho vážili ...*“ tvrdí, že nemá „žádný duchovno“, ale váží si lidí, kteří se dobře chovají: „... *Spíš věřím na to, že když se člověk chová slušně nebo tak nějak jak by se prostě lidi chovat měli, takže se mu to vrátí, ale to není žádný Bůh.*“ Tvrdí, že spiritualitu neprožívá, ráda ale chodí do lesa, kde vnímá pocit klidu a spojení s přírodou: „...*pocit klidu a toho spojení s tou zemí, to mě nějak uklidňuje a nabíjí ... je to*

tak uklidňující, takový pěkný ... získávám tam klid, energii, rovnováhu... “myšlenky na tyto příjemné zážitky ji potom pomáhají ve chvílích, kdy je hodně vyčerpaná. Zjišťuje, že tento pocit napojení na přírodu je pro ni velmi důležitý „...to je takovej každodenní boj, aby ses cítila dobře, aby si cítila to souznění, aby si cítila, že všechno je tak, jak si představuješ, všechno je tak, jak má být.“ Tvrdí, že je důležité být v rovnováze, ale v myšlenkách se neobrací k nikomu: *„...nikdy jsem se k ničemu neupínala, protože si myslím, že by mi to nepomohlo.*

7. Julie

Témata

- SMYSL ŽIVOTA
- Míminko
  - Zázrak
  - Pokora
- SOUZNĚNÍ
- Sounáležitost
  - Blaho
- SAMOTA
  - Klid
  - Necítit se sám
  - Rozhovor
    - Pomoc
- RECIPROCITA
  - Konání dobra
    - Potlačení zla
    - Pocit správnosti
    - Myslet na ostatní
- NAPLNĚNÍ
  - Nemuset nic hlídat
  - Nemuset přemýšlet

Interpretace

Pro Julii spiritualita znamená smysl života. Snaží se žít tak, aby byla v souznění sama se sebou, i se svým okolím: *„...no myslím si, že čím víc se snažím být v souznění s něčím kolektivním, co je nad náma, čím víc se snažím bejt, ne skromná, ale ve smyslu pokorná vůči okolí, tak tím jsem spokojená sama se sebou, když cítím, že je něco mimo mě, co je pro nás všechny společný a do jistý míry nás to spojuje, tak mě to naplňuje.“* Je pro ni důležitý pocit, že všechno je jak má být, a že *„nemusí všechno jakoby furt hlídat.“* Momentálně čeká míminko a když nad tím přemýšlí, připadá jí to jako zázrak: *„...cítím,*

že je něco víc, než jsme my.“ Cení si posvátnosti manželství a vůbec rodiny. Věří v dobro a opak dobra, zlo, které je nutné dobrem potírat: „...věřím v to, že ty by si měl aktivním způsobem to dobro konat...“ Věří ve svou „teorii zrcadla“, kdy to, co člověk udělá, tak se mu vrací, nejen v událostech, ale že díky tomu potom přitahuje lidi se stejnými hodnotami. Svoji duchovní sílu čerpá v okamžicích soukromí: „...nechat na sebe působit tu samotu, ale v té samotě se necítím sám...“. Ve chvílích, kdy ji něco trápí se do této samoty stáhne, hovoří k sobě a to ji pomáhá utřídit si myšlenky: „...že se v tom okamžiku necítím sama na tu věc, takže je možný, že prostě to považuju, že mluvím s něčím nade mnou.“ Cítí se být spojená s tím, co je „víc, než jsme my“, se vším kolem sebe: „...jako bych byla jeho součástí, jedna z molekul.“

8. Mirka

Témata

- SÍLA MYŠLENKY
- VÍRA
  - Pomoc
  - Trošku víra v Boha
    - Někam
    - Něco nad náma
  - Klid
  - Rovnováha
- Posmrtný život
  - Táta
  - Sen
  - Rituál

Interpretace

Mirka tvrdí, že není spiritualitě příliš otevřená, věří ale v sílu myšlenky: „...Na něco myslím, a stane se, nebo si něco tajně přeju a ono se mi to splní.“ To, v co věří, nazývá „něco“, a přináší jí to pocit klidu a rovnováhy: „...prostě když se dostanu do fáze nějakýho problému, kterej nemůžu sama ovlivnit, tak se jakoby vnitřně uklidním...“ Mirka měla sen, který měl velký vliv na její spiritualitu. V tom snu si s mrtvým otcem vysvětlila nevyřčené věci a po probuzení měla pocit: „...že ví, že jsem se vydala jako dobrou cestou...měla jsem pocit, jakože mě vidí, vnímá“. Někdy s tatínkem v duchu hovoří: „...tak ty to asi víš, že jsem došla někam cestou, mám dceru dospělou...“ Přináší jí to pocit klidu. Na tatínka vzpomíná i při svých rituálech, kdy zapaluje svíčky, věnuje

myšlenku o svátcích. Když se dostane do starostí, utíká do myšlenek „někam“ . Tam nachází víru v to, že je „něco“ , co jí pomůže.

9. Lada

Témata

- OSTATNÍ
  - Společná věc
  - Oni věří
    - Klid
    - Odpoutání od reality
  - Věštění
    - Otázky
- ASI NEVĚŘÍM
  - Bůh nemůže být
  - Jen když něco potřebuju
- SAMOTA
  - Rovnováha
- POSVÁNO
  - Děti

Interpretace

Lada neví, jestli věří v Boha, když se podívá kolem, přijde jí, že žádný nemůže být. Když však něco potřebuje, prosí ho o pomoc. Spirituální svět ostatních ji fascinuje, ráda chodí do kostela a sleduje prožitky ostatních: „...*jak to na jiný lidi působí, jak to prožívaj a jak v to fakt věřej, tak to je pro mě zážitek...mně se to líbí, že jsou všichni nějaká skupina, která věří v nějakou společnou věc a v určitou chvíli se všichni jako spojej.*“ Sama, byť toto spojení vnímá, se cítí jen jako „*pozorovatel*“, rozhodně ji však tyto zážitky přináší klid. Velmi ráda se také uchyluje do samoty: „...*ten klid, že může člověk úplně vypnout...necháš tu mysl jakoby plout a seš taková vyrovnaná*“ Lada také ráda navštěvuje sousedku, která se zabývá věštěním a občas se i na něco zeptá. Tyto návštěvy jí přinášejí klid: „...*člověk zapomene na nějaký věci, a že se uklidníš.*“ O tento svět se začala mnohem více zajímat ve chvíli, kdy se jí narodily děti, které jsou pro Ladu něčím posvátným v životě: „...*bych se kvůli tomu snažila obětovat úplně všechno, tak kvůli těm dětem.*“

10. Alena

Témata

- NĚCO MEZI NEBEM A ZEMÍ
  - Věštění
  - Děti
    - Nemoc
    - Andělé
      - Rozhovor
  - Klid
  - Sebevědomí
  - Naplnění
- RITUÁL
- PŘENOS ENERGIE
  - Reiki
- INTIMITA

Interpretace

Alena nebyla vychovaná ve věřící rodině a v Boha nevěří, ale: „ *určitě věřím v něco nadpozemského, co mě ovlivňuje, k čemu se obracím...*“ pro Alenu má toto „něco“, pokud si to má představit zhmotněné, podobu anděla. Anděly se i ráda obklopuje. Když byly její děti vážně nemocné, obracela se k jejich andělům strážným a prosila je o jejich uzdravení: „...*v duchu jsem k nim možná i mluvila...*“ Alena často používá reiki k doplnění energie: „...*já vlastně hodně věřím na ty dráhy v tom těle, na zdroje energie...*“ Také ve spojení se svou spiritualitou cítí, že ji posiluje: „*Mám svoje rituály, ve kterých vždycky prosím o něco...*“ také ji naplňuje radostí a dodává sebevědomí: „...*že jsem silnej člověk...*“ Spiritualita ji velmi posílila při nemoci dětí, využívala „*vlivy těch andělů*“ a prosila je o zdravou energii. Za svoji spiritualitu považuje i to, že se dokáže radovat z běžných věcí, krásného počasí, i z deště. Má pocit, že v ní žije někdo daleko starší, který: „...*mě pořád podvědomě upozorňuje, že jednou bude konec, proto užívej si jakoby ty obyčejný radosti toho života.*“ Na věštech z karet nevěří, ale na astrologii ano: „...*na to, že ty hvězdy jakoby ovlivňují celej ten tvůj život...*“ Když se spojí se svou spiritualitou, cítí: „...*že mě to určitě uklidňuje, naplňuje mě to takovým jakoby klidem, a i radostí...*“ „*Duchovní věci*“ ji naplňují, ale o své spiritualitě moc nemluví, maximálně s lidmi, kteří jsou stejně naladěni.

11. Beáta

Témata

- SEN (1.9) (1.22) (1.47) (2.49)
  - Žádost (1.18)
  - Poselství (1.22)
  - Napojení na vyšší zdroje (1.20) (2.71)
- ANDĚLÉ (1.24) (1.26) (1.28)
  - Informace (1.37)
  - Uklidnění
    - Vše je v pořádku
- ŠIRŠÍ VĚDOMÍ
  - Propojení
- VYŠŠÍ ZDROJE
  - Rozhovor
  - Prosba
  - Zklidnění
  - Rezonance
- POSVÁTNÉ
- SMYSL ŽIVOTA

Interpretace

Pro Beátu je spiritualita v životě velmi důležitá a projevuje se nejvíc v jejích snech. Ty jsou pro ni „*božím poselstvím*“. Díky jednomu snu, ve kterém dostala „*spirituální poselství*“, se začala věnovat svojí profesi, ve které právě se sny pracuje. Vždy, když potřebuje, o něj žádá: „*...jdu spát a žádám o sen, protože ten sen vždycky přijde.*“ Spiritualitu vnímá jako pochopení, že je napojená na „*vyšší zdroje*“, věří, že informace, které dostáváme z těchto zdrojů, není možné všechny pochopit. Vyšší zdroje jí denně posílají informaci o tom, že je vše v pořádku, ve formě tří čtyřek, na které ve svém životě všude naráží. Vidí je pořad okolo sebe: „*... Všichni mluví o andělech, ale já si řekla, že jsem dost racionální a andělům bych nevěřila, kdybych je viděla, tak musím vidět čísla a když je dnes vidím, tak se zklidním, protože vím, že vše je v pořádku.*“ Tento fakt jí přináší uklidnění a vědomí, že dostane vše, co potřebuje, aby mohla jít „*správnou cestou.*“ Spiritualita pozitivně ovlivňuje všechny oblasti jejího života. Vnímá posvátnost hlavně ve stromech: „*Mám pocit, že stromy jsou ještě víc, než jsme schopni pochopit.*“ V Boha ale nevěří, ale věří ve vibrace vesmíru, které nás ovlivňují: „*... a protože nechápeme co to je, nazvali jsme to božské.*“ Beáta tyto síly nazývá vyšším vědomím, ke kterému hovoří a prosí o informace, aby mohla být v souladu s „*vyšší pravdou.*“ Věřící, že vyšší vědomí jí naslouchá, ale informace jí neposílá přímo:

„...ale právě ty tři čtyřky, ano, ale nikdy ne přímo...“ Spiritualita pro ni znamená mnoho: „...já v podstatě žiju tak, podle mě krásně, jenom kvůli tomu, že mně ta spiritualita dává smysl.“

12. Edita

Témata

POZITIVNÍ MYŠLENÍ

- Jednota
- Síla myšlenky
  - Energie
  - Afirmace
- Podpora
- Pomoc
- SVOBODA
- VÍRA
  - Propojení
  - Přesah
  - Rozhovor
  - Modlitba

Interpretace

Pro Editu hraje významnou roli v životě pozitivní myšlení. Inspiraci čerpá ve spirituálně zaměřených knihách a filmových dokumentech. Věří, že všichni jsme vzájemně propojeni a také na sílu myšlenky: „No tak já věřím, že každá myšlenka má nějakou energii, a že se to vlastně vždycky projeví, takže se snažím myslet pozitivně, abych vytvářela nějakou svoji pozitivní budoucnost.“ Jako podporu používá různé afirmace, které jí pomáhají „líp uvěřit“, tato víra je jí potom podporou a pomáhá jí v životě k tomu, aby napravovala svoje chyby a cítila větší souznění s okolím a tím, co ji přesahuje: „...a potom se snažím chovat jinak, líp a myslím, že mi to jde...no prostě, že mi to pomáhá se na to duchovno jakoby napojit, no.“ Díky pozitivnímu myšlení si uvědomuje, že není „danej osud“, ale že : „...věci můžu ovládnout, teda ne ovládnout, ale ovlivnit sama.“ Spiritualita jí pomáhá ve všech oblastech jejího života. V Boha „úplně“ nevěří, ale „...v něco věřím, v nějakou energii, no, nějakou energii, co je jako větší, no co nás přesahuje.“ Tuto těžko popsateľnou sílu nevnímá jako jednu konkrétní osobu, nebo nějakou bytost a nevěří, „...že s náma hejbe, jako s nějakýma figurkama.“ K této energii často hovoří a „...to se jakoby i modlím, v podstatě...“ a ví, že jí naslouchá: „...když člověk věří, že on ho slyší, tak jeho podvědomí na to reaguje“

Přesto, že ona sama o své spiritualitě hovoří, myslí si, že by bylo dobré toto téma otevírat častěji a sdílet ho s ostatními. Spiritualitu bere jako svoji součást: „...“*myslím, že už to v sobě každéj má od malička...*“

13. Livie

Témata

- MIKROSVĚT
  - Bezpečí
  - Intimita
  - Život Jako Zástěna
- VĚŠTĚNÍ
  - POMOC
  - Energie
- ANDĚLÉ
- OSUD
- ROZHOVOR
- SÍLA PODVĚDOMÍ
  - Předtucha

Interpretace

Livie žije ve svém vnitřním, spirituálním „*mikrosvětě*“. Tento svět je pro ni útočištěm a vnímá ho „*mnohem intenzivnějš než reálnej život, je to v podstatě .. pro mě .. je to hodně silný .. dá se říct, že ten reálnej život je pro mě jakoby hra nějaká, řekla bych zástěna a všechno se děje ve mně.*“ Je to pro ni bezpečné místo, do kterého utíká, kdykoliv potřebuje klid a bezpečí. Tento svět je jejím výsostným územím, kam může jenom ona sama: „*...to nevím, co by se muselo stát abych tam někoho nechala nahlídnout.*“ Její vnitřní svět je velmi bohatý, a pomáhá jí ve všech oblastech života. Livie nevěří v Boha, ale věří v osud. Je přesvědčená, že „*...věci, který se maj stát, se prostě stanou...*“ Když má potřebu získat energii, chodí ke kartárce: „*v podstatě to mě nabije vždycky hrozně moc.*“ tento svět ji fascinuje. Také ví, že má hodně silné podvědomí, které jí přináší různá varování: „*Takže já na ty předtuchy a to podvědomí můžu na to jako dát, můžu se na to jakoby spolehnout...*“ Věří na anděly, kterými se obklopuje: „*...když mi přijde paní na úklid, tak ona ví, že na ně nesmí ani sáhnout...*“, andělé jsou pro ni posvátní. V duchu k nim promlouvá a věří, že jí naslouchají: „*...když se na něco zeptám, uvnitř, tak potřebuju mít tu zpětnou vazbu...doufám, že tam někdo je, komu to řeknu, tak mě minimálně vyslechne, možná pochopí a možná mi k tomu něco řekne.*“ Spiritualita je pro ni intimním tématem a příliš jí s nikým nesdílí: „*...ten můj*

vnitřní svět je bohatý a mám vlastně takový to silný povědomí a tíhnu k tomu, ale není to o otevřený diskuzi...“

5.5 Diskuze a shrnutí

Cílem výzkumného šetření bylo odpovědět na otázky, jaké jsou podoby a prožitky spirituality českých žen, zda a jaký vliv má spiritualita na kvalitu jejich života, ve smyslu životní spokojenosti.

Soubor respondentů tvořilo třináct žen různého věku. Jejich výběr byl limitován pouze věkem, pohlavím a ochotou svoji spiritualitu sdílet. Velmi překvapivá byla vstřícnost, se kterou respondentky reagovaly na žádost o zařazení do výzkumného šetření. Sběr dat probíhal formou polostrukturovaného rozhovoru.

Při rozhovorech se ukázalo, že spiritualita respondentek má mnoho tváří a její prožitky bývají pro tazatelky velmi důležité. Přesto, že většina z nich uvádí, že nevěří v Boha (pouze dvě z dotazovaných uvedly, že ano) nebo asi nevěří, či věří jenom trošku, připisují sílu vyšší moci aspektům jako je příroda, osud, energie, vyšší vědomí, něco nad námi. Vnitřní propojení s těmito prvky jim potom nejčastěji přináší pocit opory, klidu, toho, že mohou nechat věci plynout, že všechno je, jak má být. Téma klidu bylo při analýze napříč případy shledáno jako jedno z nejsilnějších, uvádí je osm žen. Spiritualita respondentek se projevuje v rituálech, pocitu propojení s okolím, víře ve věštbu, víře v anděly atd.

Dvanáct respondentek se vyjádřilo, že spiritualita má významný vliv na jejich životní spokojenost, pouze jedna respondentka popřela jakékoliv působení a význam spirituality ve svém životě.

Čtyři respondentky se zabývaly otázkou reciprocity. Věří, že pokud něco udělají, ať dobré, či zlé, vrátí se jim to zpět.

Svoji spiritualitu respondentky často prožívají ve svém vnitřním světě a příliš ji nesdílejí s ostatními. Zasahuje však, v osmi případech, do všech oblastí jejich života. Dále byla zmiňována oblast osobní, intimní, zdravotní, či pracovní, pouze jedna z respondentek necítí, že by ji její spiritualita jakkoliv ovlivňovala.

Respondentky často spiritualitu vnímají jako něco, co je jejich součástí, která se postupně, u pěti z nich, vyvíjí v průběhu života. Pět dotazovaných potom popisuje

určitou změnu v jejím pojmání, která byla ve třech případech ovlivněna velmi smutnou, či psychicky náročnou událostí.

Sedm respondentek uvádí, že zažily nějaký spirituální zážitek a pouze čtyři nemají v životě něco posvátného.

Pro devět respondentek je důležitý rozhovor (tři zmínily modlitbu), který v duchu, se silami jež je přesahují, vedou. Často v něm žádají o pomoc, o radu a věří, či doufají, že budou vyslyšeny.

Při pokládání otázek mě zaujalo, že pro ženy bylo nejtěžší odpovědět na otázku č. 6. Máš/te v životě něco posvátného? Po položení této otázky byla většinou potřebná delší pauza na její promyšlení.

Celkově byly rozhovory velmi příjemné, často hluboké, ženy v nich odvážně odhalily svůj vnitřní, intimní svět a byly pro mě velmi obohacujícím zážitkem. Myslím, a zároveň doufám, že to takto vnímaly i respondentky, protože několik z nich mi po skončení rozhovoru poděkovalo za možnost se ho zúčastnit a díky tomu i příležitost utřídit si myšlenky.

Na základě výše uvedeného souhrnu analýz rozhovorů vyplývá, že dle subjektivního posouzení dotazovaných, má spiritualita pozitivní vliv na jejich kvalitu života. Při posuzování validity závěrů výzkumného šetření je však třeba přihlídnout k velikosti zkoumaného souboru. Přesto se domnívám, že by mohl být základem pro další šetření, které by význam spirituality v souvislosti s kvalitou života mohly potvrdit.

ZÁVĚR

Téma bakalářské práce, které jsem si zvolila, nepatří mezi aktuální, často publikovaná témata a pokud ano, nejčastěji se s nimi setkáváme z pohledu teologického. Spiritualita, náboženství, religiozita, posvátno, vnitřní život, jsou velmi osobní témata, o kterých většina lidí veřejně nehovoří. I tento aspekt mě inspiroval ke zpracování předkládané práce. Dalším důvodem bylo moje osobní zaujetí touto fascinující částí vnitřního světa člověka.

Teoretická část bakalářské práce popisuje danou problematiku z pohledu historického, teologického, z pohledu současného „moderního“ člověka, ale zejména z hlediska psychologického. V první kapitole se zaměřila na terminologii související s touto oblastí, historický exkurz, vzhled do současných spirituálních zdrojů a psychologických teorií operujících s významem spirituality v lidském životě. Zabývá se pohledem na současné chápání spirituality, který se odklonil od původního, teologického vnímání tohoto pojmu.

Praktická část je zaměřena na zjištění, jak české ženy vnímají spiritualitu, jak ji prožívají a jakým způsobem ovlivňuje kvalitu jejich života.

Z dosažených a prezentovaných výsledků kvalitativního výzkumného šetření je patrné, že české ženy vnímají spiritualitu jako svoji nedílnou, velmi důležitou součást, která jim ve vztahu k tomu, co je přesahuje, přináší oporu, klid, jistotu, pocity sounáležitosti a významně tak pozitivním způsobem ovlivňuje kvalitu jejich života.

Bakalářská práce může sloužit jako výchozí materiál k hlubší studii dané problematiky, které bych se ráda věnovala v navazujícím magisterském studiu. Mezi další možná studia problematiky lze zahrnout například zaměření na rozdílnost prožitku spirituality mužů a žen, nebo podrobnější prozkoumání souvislostí mezi prožitky spirituality a jejich vlivem na konkrétní aspekty života.

Praktickým přínosem této práce pro čtenáře je, kromě samotného uvědomění si důležitosti a role spirituality v životě dnešních žen, i možnost využití tohoto faktu v psychologické praxi, zejména psychoterapii, jako možného prostředku ke zkvalitnění vnímání a prožívání vlastního života a celkovému zlepšení životní spokojenosti klientů.

POUŽITÉ ZDROJE

Literatura

DE FIORES, Stefano a GOFFI, Tullo. *Slovník spirituality*. Přeložila Terezie BRICHTOVÁ, Jiří SÝKORA a Jan LACHMAN. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1999, s. 904, 905, 906. ISBN 80-7192-338-9.

DRAPELA, Victor J. *Přehled teorií osobnosti*. Přeložil Karel BALCAR. 5. vyd. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-505-9.

DUBINOVÁ, Terezie. *Kořeny ženské spirituality*. Praha: Keltner, 2013. ISBN 978-80-87642-19-1.

ELIADE, Mircea. *Posvátné a profánní*. Přeložil Filip KARFÍK. Praha: Oikoymenh, 2006. ISBN 80-7298-175-7.

FERJENČÍK, Ján. *Úvod do metodologie psychologického výzkumu*. Přeložil Pavel BAKALÁŘ. 2. vyd. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-815-9.

HAMPLOVÁ, Dana. *Náboženství na prahu 3. tisíciletí*. Praha: Karolinum, 2013. ISBN 978-80-246-2244-6.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum*. 2. aktual. vyd. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-485-4.

HEŘMANOVÁ, Eva. *Koncepty, teorie a měření kvality života*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2012. ISBN 978-80-7419-106-0.

JUNG, Carl G., *Červená kniha*. Přeložil Petr BABKA, Jolana BUCKOVÁ, Hana DRÁBKOVÁ, Petr PATOČKA. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-767-1.

KAUFMANN, Jean C. *Chápající rozhovor*. Přeložila Marie ČERNÁ. Praha: Sociologické nakladatelství, 2010. ISBN 978-80-7419-033-9.

NEUBAUER, Zdeněk. *Přímluvce postmoderny*. Praha: Michal Jůza a Eva Jůzová, 1994. ISBN 80-7111-012-4.

ŘÍČAN, Pavel. *Psychologie náboženství a spirituality*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-312-3.

ŘIHÁČEK, Tomáš, ČERMÁK, Ivo a HYTYCH, Roman a kol. *Kvalitativní analýza textů: čtyři přístupy*. Brno: Masarykova univerzita, 2013. ISBN 978-80-210-6382-2.

SAINT-LAURENT, George, E. *Spirituality and world religion*. Mountain View: Mayfield, 2000. ISBN 1-55934-962-X.

SHELDRAKE, Philip. *Spiritualita a historie*. Přeložila Eva LAJKEPOVÁ a Pavel PŠEJA. Brno: CDK, 2003. ISBN 80-7325-017-9.

SOKOL, Jan. *Člověk a náboženství*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-886-4.

STRÍŽENEC, Michal. *Novšie psychologické pohľady na religiozitu a spiritualitu*. Bratislava: Slovak Academic Press, 2007. ISBN 978-80-88910-24-4.

VAĎUROVÁ, Helena a MÜHLPACHR, Pavel. *Kvalita života*. Brno: Masarykova univerzita, 2005. ISBN 80-210-3754-7.

VOJTÍŠEK, Zdeněk, DUŠEK, Pavel a MOTL, Jiří. *Spiritualita v pomáhajících profesích*. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0088-8

Internetové zdroje

FOLTÁNKOVÁ, Kateřina. Bůh odešel, ale zůstala po něm vůně, připomíná Tomáš Halík. *Hodonínský deník* [online]. ©2013, 25.12.2013 [cit. 2014-7-5]. Dostupné z: http://www.hodoninsky.denik.cz/zpravy_region/buh-odesel-ale-zustala-po-nem-vune-pripomina-tomas-halik-20131225.html

PSYCHOLOGICKO-PEDAGOGICKÁ PORADNA. Pastorační terapeut. *Husiti* [online]. ©2013 [cit. 2014-7-24]. Dostupné z: <http://www.husiti.cz/poradna-psyche/pastoracni-terapeut.html>

SPOLEČNOST PRO HAGIOTERAPII A PASTORAČNÍ MEDICÍNU. *Hagioterapie*. Hagioterapie [online]. ©2009-2014 [cit. 2014-7-24]. Dostupné z: <http://www.hagioterapie.cz>

VOLNÝ Vladislav. Teorie stádií víry J. W. Fowlera. Doktorský studijní program: obor pastorační teologie-křesťanská výchova. Olomouc, 2003. Univerzita palackého v Olomouci. Cyrilometodějská teologická fakulta [online] ©2003 [cit. 2014-7-24]
Dostupné z:
http://www.google.cz/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CB8QFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.cmtf.upol.cz%2Ffileadmin%2Fuser_upload%2FCMTF%2FKatedra_krestanske_vychovy%2Fstadia_viry.rtf&ei=V2XZU62CLdLy7AbwkoDQBg&usg=AFQjCNGPjYRVmR8VhCl0YNCGen6IIPe4wg&bvm=bv.72185853,d.bG

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1 Rozhovor s Annou

Příloha č. 2 Témata Anna

Příloha č. 3 Témata napříč rozhovory

Příloha č. 4 Výpis odpovědí na otázky 3 – 10

Příloha č. I

Rozhovor s Annou

V: Co si ty konkrétně představuješ pod pojmem spiritualita?

R: Pod spiritualitou? Pod spiritualitou si představuju svůj duchovní svět, svoje představy, své odpovědi na některý archetypální věci .. jsem v těch věcech dost poučená, takže vím o co se jedná. Spiritualitu chápu jako nějaký všeobecný duchovní povědomí, nějakou víru i ve věci, který nás přesahují a zároveň spiritualitu chápu samozřejmě jako víru někoho třeba v konkrétní náboženství. Já sama osobně nejsem typické věřící, považuju se za agnostika

V: A jak ji prožíváš, spiritualitu?

R: No, u mě je ten duchovní svět hodně spojený s tím světem výtvarným s těma představama, který zpracovávám, prostě většina má umělecký tvorby se týká mojí mytologie, máho zpracování různých vjemů, který právě čerpám a můžou to být třeba nějaký bytosti, nějaký představy, nějaký božstva .. ne věci, na který vyloženě věřím a uctívám, ale nějakým způsobem je zpracovávám v rámci toho vizuálně duchovního rámce i jako kulturního, že to není vždycky čistě jenom záležitost osobní věrouky a víry, ale je to takový celkový mytologický podhoubí jako moje vlastní a pak světa. A .. ještě, co jsme tam ještě měly. No a vlastně prožívám, občas jsem měla silný prožitky třeba v rámci workshopů uměleckých, třeba na jednom workshopu, když jsem byla na Slovensku, kterej se týkal slovanských božstev, tak tam jsem měla hodně spirituální prožitky právě v rámci toho nalazení na tu vlnu nějakýho toho našeho duchovna, našeho podhoubí toho předkřesťanskýho, tak tam jsem cítila hodně silný spojení právě se zemí. Vůbec typický pro mě je hodně silný spojení se zemí a s nějakýma věcmi právě duchovně hlubšíma, co se týče nějakých náboženství jako přírodních animistických, původnějších .

V: můžeš mi nějaký ten prožitek popsat, protože já tady mám potom otázku na to, jestli jsi zažila nějaký silnej spirituální zážitek, tak jestli mi třeba můžeš nějaký říct

R: Tak třeba z jinýho, z jinýho.. teď přemyslejším, já jich mám samozřejmě docela dost, těch zážitků ..

V: Tak nějaký, o kterej se chceš podělit

R: Mám ráda, teda, výborný byly ty z toho Slovenska ..ty jo , teď nevím, kterej den vybrat, bylo tam víc dnů, a jako třeba při Živě, kdy jsme tam fakt byli v tom kontaktu

s tou zemí, tak jsme tam, mám pocit, skládali něco z trávy, .. vyloženě jsem se nechala jako unášet tou energií té země a úplně jsem pracovala s nějakými představami a třeba další den jsme měli Moranu a opět jsem tam byla v určitém takovém vnitřním tranzu svém, že jsem třeba tři hodiny nebo čtyři pracovala na nějaké instalaci a prostě zůstala na místě, nemám ji pořádně ani zachycenou, ale byla důležitá jako pro to zpracování toho dojmu z místa a z božstva.

V: A máš u toho nějaký prožitky třeba?

R: Mám u toho prožitky .. pak třeba jsme měli třeba řízený meditace, to bylo na jednom workshopu kterej byl teda na .. nejdřív založený taky na podobný tématice , ale pak jsme byli na jednom místě na Obersku, což je jako starý sídliště hradiště, tak tam jsme vstupovali do stromů, tak tam jsem měla takový jako .. byla to řízená meditace, ale byly tam prožitky takovýho cestování kůrama, cestování prostě životama a mm, jako, co si pamatuju, tak to byly dost silný stavy jako ... jako úplně totální lítací trans sem úplně ještě nikdy neměla, no. Přemýšlím právě nad tím ..

V: A můžeš mi popsat ten stav, jestli by to šlo?

R: Ten stav? No je to prostě oprostění, jenom prožívání bez cest, představ, nějakých struktur

V: A máš u toho nějaký pocity? Protože teď spíš popisuješ nějaký obrazy..

R: No, ty pocity jsou většinou pozitivní, že jako, že většinou je to nějakéj ... takovej jako klid, objevování, hodně že tam většinou mám touhu po poznání .. nevím jak to.. emočně je to prostě pro mě jako pozitivní, jakože to vnímám jako velmi silně, je fakt, že někdy jsem taky měla jako negativní, no negativní, spíš jako, tím, jak člověk jde do hloubky .. teď si ještě vzpomínám jako můj body art, tak ten byl hodně silnej, tak tam jsem si řešila věci jako sebezničení těla, tak tam to šlo až do takovejch jakoby sebedrásavejch pocitů a sebezničujících než jsem prostě se dostávala do transu pomocí bubnů a kdy jsem se prostě drásala nehtama po kůži a vytvářela jsem tím ornamenty, který byly zachycovaný na fotografie .. a byl to hodně silnej stav právě toho sebezničení, snaha o sebezničení, zároveň sebezničení, snaha jako rozdrásat to své tělo a nechat na povrch vyjít něco, co bylo ve mně pod tím a byla to prostě určitá životní etapa, že jsem nějakým způsobem jako konečně bojovala s bulímií ale bylo to pro mě jako spojený i s tím uměleckým, že vlastně to byl jeden z prožitků, kterej mi hodně pomoh v tom se zbavit nemoci.

V: Hmm, to je zajímavý, hezký ... máš nějaký zdroje spirituality? Jestli ji někde napájíš..

R: Zdroje spirituality? .. knihy? Všechno jako, to je .. já čerpám ze všeho, jako že to co jsou různé mytologie, co jsou různé mytologie i jinejch umělců, čtu prostě sci-fi, fantazy, která je taky plná těchle mytologií, prostě Les Mytág od Holdstocka bych zmínila jako hrozně silnou mytologickou knihu, která přesně jako hodně pracuje s archetypálníma představama i pohádek a příběhů, jaký člověk v sobě má a jak vlastně má prostě má zarytý v mysli a nějakým způsobem se nám objevují, prostě vzadu na sítnici a tak nějak v tom periferním vidění, ty různé mytologické postavy.

V: Hmm, se ti objevují takhle, jo?

R: Někdy jsem měla, v některých lesech jsem měla pocit, že jsem měla tyhle zážitky. Třeba jednou na Čarodějnice, když jsem šla na Závist na keltský hradiště, tak byl takovej večer, že to je prostě plný napětí a někdy mám prostě jako představy .. jako může tomu člověk říkat halucinace, může tomu říkat nějaký projekce. Já se s tím snažím pracovat jako s pozitivním hlediskem, pro mě je to prostě dobrý, mě to nějak jako .. nemanipuluje, neovlivňuje mě to, jenom prostě rozvíjí tu vizualitu .. a jako samozřejmě mám i nějaký jako strachy a hrůzy a někdy živený prostě knihama a pověrama a tak, ale je to takový, jako je vnímám na jednu stranu jako racionální část mysli si říká, že neexistuje, není to pravda a ta moje emocionální, ta si prostě ráda těma věcma někdy občas něco vysvětluje.

V: Jo, jo ? A co třeba si tím vysvětluješ?

R: A tak různé nějaký temný můry a podobně. Jako třeba ten oblíbenej stav.. spánková paralýza, že jo, tak vysvětlení který sem jako slyšela, tak samozřejmě vysvětlení je nějaký fyzický, kdy jako mozek se probudí dřív, než je probuzený tělo, já teď nevím, mozkovej kmen, nebo něco a že člověk má na chvíli pocit, že se vůbec nemůže nadechnout, že se nemůže hejbnout a jako je to vysvětleno psychicky, fyziologicky a že ten pocit je mnohem delší, než ve skutečnosti je, že reálně je to vteřina a člověk má pocit, že je to několik vteřin. No a jako vysvětlení, který jako je mytologický, tak svým způsobem je, že když člověk nemá úplně jako čistý prostředí, můžou tam bejt nějaký bytosti odněkud jinud a že v té chvíli ti sedí nějaká bytost právě na hrudi a nemůžeš se nadechnout, noční můry a někdy jsou to prostě nespokojený duchové a teď je to takový, že jako jak kdy si s tím hraju. Někdy jsem, když jsem měla hodně nočních můr, tak

jsem si i nechávala, nechávala jsem si na doporučení čarodějnický, skleničku s vodou a troškou soli na stole, která se má pak vylejt, že to zachytává ...

V: A pomáhalo to?

R: Možná pocitově, možná placebo, možná to pomáhalo, kdo ví ..

V: Tak asis je měla nebo neměla, ty můry, ne?

R: No měla jsem je a jako pomohlo to, že jsem se jich zbavila a ta věc prostě jakože psychologická, nebo to fakt funguje (smích)

V: No jasně, těžko říct, vid', jak to je (smích)

R: Taky co se týče těch duchovních věcí mám jednu známou čarodějnici a když se s ní o tom bavím, tak vím, ona to sama přiznává, že její práce je hodně o psychologii a o tom, že lidi potřebují rituály a je jedno jakým způsobem jsou zpracovány a .. ale prostě některý ty věci, její vize, některý, právě případy, kdy jako jsme se o něčem bavily a pak ona nezávisle na tom vytáhla nějakou tarotovou kartu pro den, a přesně to sedělo, tak prostě si člověk říká, že tyhle věci nejsou úplně jako náhodný, no.

V: A ty máš nějaký rituály, pravidelný?

R: Rituály pravidelný nemám. Nejsem, nejsem natolik pečlivá, abysem jako se držela nějakých pravidelných rituálů, ale už jsem pár rituálů dělala, že jsem prostě.. nějaký očistění jsem měla, někdy právě hodně vnímám takový ty přelomy roku, snažím se prostě na slunovrat jít do přírody a uctít aspoň tím, slovem a tou myslí uctít tu přírodu, takže tohle to možná jsou nějaký moje pravidelný rituály. Třeba čarodějnice jsou pro mě důležitý svátek, kdy se musí zapálit oheň. Nezapaluju ho tím rituálním způsobem, i když mým snem je taky někdy si prožít hodně rituální bel time .. čarodějnice, ale je to spíš o tom, nastavení myslí, ne že bych vyloženě prováděla nějaký úkony, ale spíš tou myslí věnuju ten čas a tu myšlenku a myslím si, že to minimálně to, je hodně důležitý, ta věc. Takže jo, tohle hodně držím , takový na určitý data a tak .. je to hodně spojený s tou přírodou hodně ..

V: A myslíš, že ti spiritualita pomáhá k větší životní spokojenosti?

R: Určitě!

V : Jo? A jak?

R: Třeba v tomhle těch prožitcích, že jsem schopná si tu přírodu jako užívat jako .. fakt jako do hloubky, že prostě, že má prostě duchovní obsah, že to není jenom .. úžasná .. že to je teda i spojený s tou mojí vírou, jako v tu Gaiu, v tu jako, což neberu jako úplně doslova, ale Gaiu jako živoucí organismus, Zemi jako živoucí organismus, kterej prostě

nějakým způsobem funguje, dechává, pulzuje a možná nás ovlivňuje víc, než si myslíme .. a z tohoto hlediska si myslím, že jako ta komunikace s tou přírodou je pro mě přínosem

V: No a do jakých oblastí tvého života to zasahuje? Jako tím myslím, že kdyby jsi vzala nějaké oblasti života .. tohle mi přijde takový obecný

R: Do čeho to zasahuje? No do té tvorby třeba, jako obecný, ono je to o tom, že se tam nabíjím, že do přírody jdu relaxovat, to je, může to být pro hodně lidí společný, ale není to tak obecný, že pro mě je to hodně velkej náboj, že někdy mám vyloženě silnou potřebu prostě jít do toho lesa se jít jako nabít, právě i z toho duchovního hlediska, že to není jenom jako jít na procházku, ale že pro mě je to vždycky jít do lesa, prostě sáhnout si na půdu, slyšet jako jenom šum listů, že ty věci jsou pro mě duchovnějši, než je vnímá jako úplně klasickej nadšenec do přírody ...

V: A co ti to přináší v tu chvíli, když jsi v tom lese?

R: Relaxaci, uklidnění mysli.. přemejšlení o problémech, že dokážu si vyčistit hlavu, tak že právě v naší uspěchaný době, měla bych si to dopřávat ještě častěji, ale nedostanu se do přírody tak často, jak bych asi chtěla, ale právě ta relaxace je hrozně důležitá ...

V: Věříš v Boha?

R: Křesťanskýho? Ne!

V: V Boha, no..

R: Bytost .. ale Bůh to není, Bůh mu neříkám, spíš je to pro mě ta Gaia, ta žena, je to ta země a ta je pro mě ženskýho rodu .. a není to prostě, není jako Bůh, Bůh ne!

V: A mluvíš s ní? Třeba nějak v duchu?

R: Spíš jako s mocnostma .. živly, příroda, spíš to chápu, takhle, že jako neoslovuju nějakou jednu bytost, pro mě to prostě není jako .. spíš je to jako jeden multiorganismus jako spojenej z mnoha prvků, který jsou důležitý

V: Takže k němu nějak mluvíš?

R: Takže mluvím k těm jednotlivým prvkům

V: Jak?

R: No.. právě, když oslovuju na ty, jakože na ty svátky .. vítr, přírodu, vodu, zemi, aby mi dala sílu tak .. spíš tak...

V: Jasně a myslíš, že tě poslouchá?

R: hmm asi jo.. když jí věnuju ten čas, tak myslím si, že mě minimálně poslouchá, někdy možná i působí, zařaduje svým vlastním způsobem (smích) ale od toho tady

není, ona nemá plnit .. jenom nějaký jednotlivý žádosti, tam je spíš smysl v tom, že je tou oporou tý myslí a oporou ducha, není to prostě, že bych vyloženě žádala o pomoc .. někoho. Někdy žádám o zprostředkování, jako jo, už jsem dělala pár rituálů na zařikání třeba nějakýho magickýho předmětu, třeba přívěšku ale, tam jako jo, tam je žádám, aby věnovali sílu tomu jednomu, jinak, jinak sama musím mít síly dost jenom je mi podporou jako v mejch rozhodnutích. Nechci po nich řešení svejch problémů, myslím, že od toho tu nejsou.

V: myslíš, že k tobě má nějaký vztah?

R: No tak jsem její součástí a uznávám ji, rozhodně větší vztah než k někomu, kdo ji neuznává!

V: Jo, myslíš, že to má takhle nastavený?

R: Myslím, že jo, že to je prostě akce a reakce, že to prostě ta energie, kterou člověk vloží, tak tu zpátky taky dostává a ve chvíli, kdy prostě člověk saje a nic nedává, tak tak se mu to prostě vrátí, bude taky spíš vysá(?) a ve chvíli, kdy to komunikuje s tím, že dává, minimálně prostě tou myšlenkou, tím .. že uctívá, někdy pomůže třeba ..tak to .. no jako přeneseně to může být i to, že jdu a seberu odpaděk prostě lese, když ho tam vidím pohozenej a vyhodím ho do koše , i to může bejt nějaký drobný prvek, kterej má svůj drobný význam ..

V: To je zajímavý, vid', jak to může být .. jako, že to může mít takový pozadí, sebrat ten odpaděk . Že to není, jen že tady je binec a rozčiluje mě to, ale, že to děláš

R.: Tak já to prostě chápu skze tu .. vlastně ta Gaia, jako že ten živoucí organismus , že to beru tak, že prostě, že lidi jsou nějakým způsobem na hranici nákazy, kterou prostě ta země smete jakmile už to bude moc, a ta chvíle se podle mě blíží a jsem o tom přesvědčená, lidi se zničej sami, ale nebo jim k tomu ta příroda ještě trochu dopomůže, jako prvotně, že se lidi zničej sami, v to prostě věřím, je to prostě taková věc, se kterou žiju a se kterou jsem smířená a že si myslím, že každej krok, kterej člověk sám osobně udělá tak je hrozně podstatnej a pomůže tomu, aby to tak dál nebylo. Akorát, akorát musí vytrvat, že musí aspoň malý krůčky dělat, tak to má smysl. Každý malý krok má smysl...

V: Hele a máš něco posvátnýho v životě?

R: Posvátnýho ... přemýšlím, jak to zase chápat, tvoje svátosti, já jsem se tím teď zabývala moc. .. Posvátnýho .. co je pro mě posvátnýho ... posvátný, no posvátný jsou

pro mě ty okamžiky, který třeba v té přírodě občas trávím, ty jsou pro mě .. je to pro mě prostě takovej ten chrám, jako

V: A jak je pro tebe spiritualita důležitá v životě, kdybys ji měla dát na stupnici pokud jedna je nejmíň a deset nejvíc?

R: Tak osm řekla bych, ono je to takový, že já vo tom zase ve skutečnosti zase tak často jako konkrétně neuvažuju, konkrétně jako ani nemluvim, ale vobčas jako někdy jo, ale vlastně je to jako mojí součástí, je to prostě tak přirozeně ve mně a ano řeším občas ten jako konflikt toho racionálního emocionálně duchovního, ale je to pro mě fakt hrozně důležitý .. že že i tím, že to je propojený i s tím tvořením ... a tak osmička devítka možná ..

V: A mluvíš o tom často třeba s někým?

R: občas jo, mám pár známejch, se kterými o tom občas mluvím, ty, kde vedem nějaký takovýto úvahy, ale moc často ne, je to takový jako, že když shledám, že ten člověk je tomu jako nakloněnej, tak třeba tu debatu nějakým způsobem rozvíjíme, mám třeba kamarádku, která hodně to má pocitově podobně, tak s tou se o tom rozhodně bavíme, ale spíš jako někdy konkrétní lidi, že bych to jako někomu říkala na setkání, to úplně ne, no

V: A byla by jsi ráda, kdyby tomu byli lidi otevřenější, kdyby se o tom třeba víc mluvilo?

R: No , rozhodně by o tom lidi měli víc přemyslet sami v sobě. Ono tyhle věci jsou, že o tom člověk ani nemusí moc mluvit, ale že by o tom měl uvažovat a přemyslet . A někdy to mluvení to hrozně jako stírá ten pravej význam těch věcí, že jako to je opravdu věc osobní kontemplace, je to přesně o tom, že člověk má si osobně srovnávat ty myšlenky, že dneska jsou lidi zahlcený informacema, zahlcený vším ostatním , třeba i příběhama, což je taky problém, že ty příběhy vždycky byly významný i duchově, mytologicky a dneska je těch příběhů příliš mnoho v televizi a podobně a jsou tím přehlacený a pak jim jako uniká skutečná podstata, takže, myslím si, že ani ne víc mluvit, ale víc by měli nad tím přemyslet.

V: Tak třeba i přemyslej, akorát, když o tom nemluví, tak o tom nevíš

R: ale to je právě podle mě nějaký špatný .. no, možná víc by se to mělo ve škole o tom mluvit, ale zase, aby tam že jo nesklouzávalo to k nějakému vedení nějakým směrem, že by spíš měli jako lidi měli bejt vedený k té úctě, k té přírodě a k těm hodnotám duchovním, který nemusej bejt konkrétní, nemusej bejt křesťanský, nemusí to bejt

v rámci nějakých náboženství jako pojmenovaných, má to být taková ta klasická úcta k přírodě, pokroku k lidem vzájemně mezi sebou, která třeba je vyrostlá na nějakých zásadách, ale je všeobecná. Já si myslím, že i předtím, když tady byly nějaký ty náboženství který třeba byly spojený s drsnějším životem a byly vlastně jako i tvrdší v těch projevech, tak i tam ale byly duchovní hodnoty, nebylo to jakoby bez morálky jak se občas snaží křesťanství hlásat, takže, ta úcta byla třeba jinak postavená, jinak projevovaná.

V: Ještě, jestli se tě můžu zeptat, jestli jsi zažila v životě nějakou událost, která měla vliv na tvou spiritualitu.

R: No tak určitě ty rituály svoje osobní, co jsem, nebo jako ty věci, co jsem prožila v rámci těch workshopů a tak, tak ty jako měly svůj vliv a ty prožitky měly svůj vliv.

V: A třeba nějakou běžnou, životní, že tohleto je nějakým způsobem plánovaný, ty rituály

R: Jo, no tak jako, životní nějaký ... nevim, nevim, jak bych, že by tam byly vyložené nějaký zlomy, to ne, u mě se to nějak vyvíjelo dost přirozeně, že dycky jo, bylo to třeba ovlivněný nějakýma lidma, událostma, lehce, ale právě spíš téma jako vlastně plánovanejma, že třeba ještě jako na výtvarce prostě jako dítě, když jsem prostě s tou přírodou komunikovala, když jsme tam prostě nějakým způsobem byly vedený, inspirovaný nějakýma indiánskejma věcmi a podobně, tak člověk se snaží tímhletem způsobem s tím pracovat i výtvarně. Mám pocit, že to všechno bylo přirozený, že to pro mě bylo vždycky důležitý a jenom se to prohlubovalo, trošku modifikovalo, jako nic tam nebylo, že by bylo jako zlom najednou, jako, že bych věřila v něco a najednou se to přesunulo ve víru v něco jinýho, to se jako nikdy nestalo. Jo měla jsem období, kdy jsem koketovala s buddhismem, ale to bylo opět zase v rámci nějakých hodnot jsem to chvíli zkoumala, ale zjistila jsem, že to není pro mě uchopitelný, ani vhodný, že to chápu, že to někomu může něco dávat, ale že to pro mě byly zase nějaký příkazy, který pro mě nejsou, jako. Si to vytvářím prostě sama.

V: Hele a přemýšlela jsi někdy nad tím, kde se to bere vůbec, spiritualita?

R: Lidská potřeba naplnit si svět, prostě, naše duše, no tak jako, věřím v něco, že člověk má duši, že to nemá, že nemá jenom, že ta duše je prostě něco, co je i to vyrobený i téma chemickejma reakcema v tom mozku, ale že to je i něco víc, co nás může přesahovat, je to tak .. beru to tak. Nejsem rozhodně prostě materialista, tyhle ty věci jsou pro mě důležitý a jako neumím je specifikovat přesně, ale myslím si, že jsou,

že jsou jinak .. a že to je přesně to, proč třeba vytváříme i umění, proč prostě vytváříme ten svět, takovej, jaký jsme si vytvářeli za tisíce let. .. Ještě něco?

V: Ještě něco mi k tomu chceš říct? Jestli tě třeba napadá něco, co bys k tomu chtěla dodat.

R: Že bylo zajímavý, že jsem si to teď tady srovnala, no srovnala, jako že jsem o tom mohla mluvit vlastně takhle celistvě, že, že je to zajímavý, když se nad tím zamejším, že je to vlastně .. jak hodně těch věcí je pro mě takhle důležitých, ale že jak jsou prostě je úplně přirozenou součástí a že to vlastně, nejsem s tím jako prostě moc v konfliktu. Vobčas jo! Ta racionální a emocionální složka, ale .. a vždycky je to tam takový dva pohledy, ale myslím si, dost často převažuje ten lehce duchovnější, že si prostě radši, radši tam mám víc těch věcí, než, že to je jenom strohý – buď a nebo.

V: Já jsem nad tím hodně přemýšlela, že spousta lidí to právě si nechává hodně pro sebe, takhle ty věci, že se o tom nemluví a přitom je to součástí v podstatě běžného života člověka poměrně dost často a vlastně je to takový jako skrytý, jakoby to skoro ani nebylo a prostě spousta lidí si třeba myslí, že je ně kdo bude brát, že jsou blázni, víš ...

R: No, to si taky myslím, no, já se za tohleto nestydím, já si myslím, že je to důležitý přiznat si ty věci a pracovat s něma a že mě k tomu vedly i jako vlastně na tý výtvarce, tak právě ty meditace a ten chlap, co nás ved, tak prostě měl vhléd právě do těch různých východních věcí.

V: A doma v rodině jste o tom mluvili?

R: Asi moc ne, doma se tom asi moc nikdy nemluvilo, občas jsem asi něco líčila

V: tak třeba odmala, myslím, víš

R: No, asi ani ne, že by se řešil význam, nebo smysl těch věcí, nebo tak, to se asi fakt neto, neřešilo ...hmm ...

V: Tak jo, moc děkuju, bylo moc zajímavý si s tebou povídat.

Příloha č. II

Témata Anna

- RITUÁL (2.44) (2.48) (5.161) (6.169) (6.171) (10.325)
  - Pracovní nástroj (1.14) (3.76) (3.80) (6.190)
    - Napojení na zemi, přírodu (1.31) (2.44) (6.197)
  - Pomoc v boji s nemocí (3.87)
  - Prožitek klidu (3.71)
  - Uctívání přírody (5.162) (6.165) (8.246)
- OPORTA (7.230) (8.233)
  - Rozhodnutí (8.234)
  - Duch a mysl (7.227)
- ROZHOVOR (7.213)
  - Prosba (7.221) (7.227) (7.229) (8.231)
- RECIPROCITA (7.226) (8.238) (8.245)
  - Myšlenka kterou věnuji (6.169) (7.223)
  - Uznání (8.237) (8.242) (8.246)
- SVOBODA (10.310) (11.349)
  - Vlastní tvorba (4.109)
    - Mytologie (1.16) (1.23) (3.93)
  - Ohrožení (4.111) (10.310)
- INTIMITA (283) (290)
  - Okruh pár známých (9.283)
    - Mluvení o spiritualitě stírá význam (9.294)
  - Potřeba hovořit o spiritualitě (10.309) (12.365)
- PŘIROZENÁ SOUČÁST (12.369)

Příloha č. IV

Výpis odpovědí na otázky 3 - 10

	R1	R2	R3	R4	R5	R6	R7	R8	R9	R10	R11	R12	R13
Otázka č. 3	ano	ano	ne	ano	ano	ano	ano	ano	ano	ano	ano	ano	ano
Otázka č. 4	post.	post.	ne	post	post.	ne	ne	ne	ano	ano	post.	ano	ano
Otázka č. 5	ano	ano	ne	ano	ne	ano	ne	ano	ne	ne	ano	ne	ano
Otázka č. 6	ano	ano	ne	ano	ano	ne	ano	ne	ano	ne	ano	ano	ano
Otázka č. 7	ne	ne	ne	ano	ano	asi ne	ne	trošku	asi ne	ne	ne	nevím	úplně ne
Otázka č. 8	ano	ano	ne	ano	ano	ne	ano	ne	ani ne	ano	ano	ano	ano
Otázka č. 9	ano	ano	ne	ano	ano	nevím	ano	ne	nevím	ano	ano	ano	ano
Otázka č. 10	10	10	0	10	6-7	8	8	6	5	7	10	10	9

3. Pomáhá ti/vám spiritualita k větší životní spokojenosti?
4. Prožila jsi/jste někdy nějakou událost, která měla vliv na tvoji/vaši spiritualitu?
5. Zažila jsi/jste nějaký silný spirituální zážitek?
6. Máš/te v životě něco posvátného?
7. Věříš/te v Boha?
8. Mluvíš/te s ním?
9. Poslouchá tě/vás?
10. Jak moc je pro tebe/vás spiritualita důležitá, pokud bys/byste ji umístila na stupnici 1-10, přičemž jedna je nejméně důležitá a deset nejvíce důležitá?

Bibliografické údaje

Jméno a příjmení autorky: Markéta Smrčková

Studijní program: Psychologie (Bc.) (PB)

Studijní obor: 7701R005 - Psychologie (Bc.). (PBp)

Název práce: Spiritualita českých žen, její podoby a vliv na kvalitu života

Počet stran (bez příloh): 54

Celkový počet stran příloh: 12

Počet titulů české literatury a pramenů: 18

Počet titulů zahraniční literatury a pramenů: 1

Počet internetových odkazů: 4

Vedoucí práce: Mgr. Jaroslav Jirman PhD.

Rok dokončení práce: 2014

**Posudek vedoucího/oponenta bakalářské/diplomové práce
na Pražské vysoké škole psychosociálních studií**

Jméno a příjmení studenta/-tky: Markéta Smrčková

Obor studia: psychologie

Název práce: **Spiritualita českých žen, její podoby a vliv na kvalitu života**

Vedoucí práce: Mgr. Jaroslav Jirman, Ph.D.

Technické parametry práce:

Počet stránek textu (bez příloh): 54

Počet stránek příloh: 12

Počet titulů v seznamu literatury: 19

0**	1	2	3	4
-----	---	---	---	---

Výběr tématu

Závažnost tématu

	1			
--	---	--	--	--

Oborová příslušnost tématu

	1			
--	---	--	--	--

Originalita tématu a jeho zpracování

	1			
--	---	--	--	--

Formální zpracování

Jazykové vyjádření (respektování pravopisné normy, stylistické vyjadřování, zvládnutí odborné terminologie)

		2		
--	--	---	--	--

Práce s odbornou literaturou a prameny (citace, parafráze, odkazy, dodržení norem pro citace, cizojazyčná literatura)

0				
---	--	--	--	--

Formální zpracování (jasnost tématu, rozčlenění textu, průvodní aparát, poznámky, přílohy, grafická úprava)

	1			
--	---	--	--	--

Metody práce

Vhodnost a úroveň použitých metod

	1			
--	---	--	--	--

Využití výzkumných empirických metod

0				
---	--	--	--	--

Využití praktických zkušeností

0				
---	--	--	--	--

Obsahová kritéria a přínos práce

Přístup autora k řešené problematice (samostatnost, iniciativa, spolupráce s vedoucím práce)

	1			
--	---	--	--	--

Naplnění cílů práce

	1			
--	---	--	--	--

Vyváženost teoretické a praktické části v daném tématu

	1			
--	---	--	--	--

Návaznost kapitol a subkapitol

	1			
--	---	--	--	--

** 0 – nehodnoceno; 1 – výborně; 2 – velmi dobře; 3 – dobře; 4 – neprospěš/a

Dosažené výsledky, odborný vklad, použitelnost výsledků v praxi

	1			
--	---	--	--	--

Vhodnost prezentace závěrů práce (publikace, referáty, apod.)

0				
---	--	--	--	--

Otázky a náměty k diskusi při obhajobě:

Bylo by možné interpretativní fenomenologickou analýzou odkrývat nereflektované nebo jen částečně uvědomované vnitřní postoje, které pramení z duchovního života jedince?
Bylo by možné identifikovat nereflektované postoje, které mohou být brzdou v růstu člověka nebo které znesnadňují cestu k životní spokojenosti?

Celkové hodnocení práce (klady, nedostatky):

Studentka si vybrala závažné aktuální téma, které zároveň vychází z jejího životního a živého tázání. Dokázala si dobře zvolit téma a položit otázky tak, aby byly dostupné pro výzkumné šetření. Oceňuji její péči, kterou věnovala metodice výzkumu. Mám za to, že si v praktické části počínala obdivuhodně jak při vedení rozhovorů, tak při jejich zpracování. Při četbě praktické části jsem byl zvědavý na věk respondentek, chyběl mi. Zřejmě nejde o nedostatky práce, ale o metodické vymezení. Vnitřní růst a rozvoj spirituálního života jedince nebyl součástí kladených otázek.

Doporučení k obhajobě: doporučuji

Navrhovaná klasifikace: výborně

Datum, podpis: 6. 8. 2014

**Posudek vedoucího/opponenta bakalářské/diplomové práce
na Pražské vysoké škole psychosociálních studií**

Jméno a příjmení studenta/-tky: Markéta Smrčková

Obor studia: Psychologie

Název práce: Spiritualita českých žen, její podoby a vliv na kvalitu života

Oponent práce: doc. Ing. Mgr. Mgr. Peter Tavel, Ph.D.

Technické parametry práce:

Počet stránek textu (bez příloh): 54

Počet stránek příloh: 12

Počet titulů v seznamu literatury: 23

0**	1	2	3	4
-----	---	---	---	---

Výběr tématu

Závažnost tématu

	x			
--	---	--	--	--

Oborová příléhavost tématu

	x			
--	---	--	--	--

Originalita tématu a jeho zpracování

		x		
--	--	---	--	--

Formální zpracování

Jazykové vyjádření (respektování pravopisné normy, stylistické vyjadřování, zvládnutí odborné terminologie)

	x			
--	---	--	--	--

Práce s odbornou literaturou a prameny (citace, parafráze, odkazy, dodržení norem pro citace, cizojazyčná literatura)

			x	
--	--	--	---	--

Formální zpracování (jasnost tématu, rozčlenění textu, průvodní aparát, poznámky, přílohy, grafická úprava)

	x			
--	---	--	--	--

Metody práce

Vhodnost a úroveň použitých metod

			x	
--	--	--	---	--

Využití výzkumných empirických metod

		x		
--	--	---	--	--

Využití praktických zkušeností

		x		
--	--	---	--	--

Obsahová kritéria a přínos práce

Přístup autora k řešené problematice (samostatnost, iniciativa, spolupráce s vedoucím práce)

x				
---	--	--	--	--

Naplnění cílů práce

		x		
--	--	---	--	--

Vyváženost teoretické a praktické části v daném tématu

		x		
--	--	---	--	--

** 0 – nehodnoceno; 1 – výborně; 2 – velmi dobře; 3 – dobře; 4 – neprospěl/a

Návaznosť kapitol a subkapitol

	x			
--	---	--	--	--

Dosažené výsledky, odborný vklad, použiteľnosť výsledkov v praxi

		x		
--	--	---	--	--

Vhodnosť prezentácie záverov práce (publikácie, referáty, apod.)

			x	
--	--	--	---	--

Otázky a námety k diskusi pri obhajobe:

1. Ako autorka chápe pojem spirituality. Aký je rozdiel medzi religióznou a neregiónnou zložkou.
2. V čom vidí autorka prínos svojej práce.

Celkové hodnotenie práce (klady, nedostatky):

Metodologické nedostatky:

1. Závery neodpovedajú dostatočne na výskumné otázky.
2. V záveroch i v černej práci sú vágne vyjadrenia: „často prožívajú ve svém vnitřním světě a příliš ji nesdílejí s ostatními“.
3. Výskum sa neopiera o spoľahlivú metodológiu: nezachovaný postup IPA, neprevedená horizontálna a vertikálna analýza, výskum ponúka skôr tematickú, ako interpretatívnu analýzu.
4. Niektoré otázky zo „Seznamu“ sú nevhodné. Prečo práve tieto? Pri tvorbe scénara sa nevychádza z osvedčenej teórie, napríklad konceptu Kalifornskej SWBS škály alebo konceptu škály FACIT Sp a pod. Kreativita autorky je v tomto prípade nedostatočná.

Pojmové nepresnosti:

Slabo špecifikovaný pojem spirituality: religiózna a nereligiózna. V zozname chýbajú dôležité pramene. Napríklad P. Řičan uverejnil v Československé psychologii vyše 10 článkov a výskumov o psychoterpii, ktoré autorka nezohľadňuje. Podobne je to s J. Křivohlavým, P. Halamom a ďalšími.

Doporučení k obhajobe: doporučuji/~~nedoporučuji~~*

Navrhovaná klasifikace: velmi dobre

Datum, podpis:

_____

* nehodící se, škrtněte